VIAȚA
ILUSTRATĂ

ANUL X. Nr. 12 DECHEMVRIE 1943

Anul X Dechemvrie 1943 Nr. 12

VIAŢA ILUSTRATĂ

INALTUL REGENT AL UNGARIEI

Inaltul Regent Nicolae Horthy de Nagybánya

Inaltul Regemt al Ungariei, Nicolae Horthy de Nagybánya, conduce destinele ţării şi ale naţiunei maghiare — cu pri= cepere şi energie apreciată de lumea în= treagă — începând din anul 1919.

A ajuns la locul înalt de comandă, pe care=l deţine, din cea mai potrivită şcoală pentru formarea comandanţilor trebuincioşi în vremuri grele: din armată. In anii zbu= ciumaţi ai războiului mondial, când cetă= ţenii Ungariei, fără deosebire de limbă şi lege şi=au dat tributul de sânge pe toate fronturile, Nicolae Horthy a fost coman= dantul suprem al flotei austro=ungare. Pe întinsele ape ale Mării Adriatice a dat su= prema dovadă a devotamentului, energiei şi priceperii sale. De numele Lui se leagă un întreg şir de biruinţi ale flotei. In lupta

din pasul Otranto a fost grav rănit; nu și-a părăsit totuși postul de comandă înainte de a încheia lupta prin cea mai strălucită biruință.

In urma calităților excepționale, care au îndreptat privirile multora spre El încă în cursul războiului mondial, era firesc să ajungă în fruntea Ungariei de după Trianon, cu hotare micșorate. S'a reîntors în țară — și voința lui neînfrântă, stăruitoarea Lui nădejde într'un viitor mai bun au făcut să renască popor și țară deopotrivă. In scurt timp s'a început munca de refacere morală și materială. Mii de noi edificii pentru școalele primare, multe mii de kilometri de șosea modernă, canale și alte realizări tehnice, apoi un început de reformă agrară, în care nu numai sărăcia, ci și meritul a avut un rol hotărîtor, o administrație promptă și corectă, spiritul creștin și naționalist al guvernării, o politică externă îndreptată neșovăitor spre noile idealuri preconizate de Germania și Italia sunt tot atâtea dovezi, că în fruntea Ungariei stă un om care știe ce vrea.

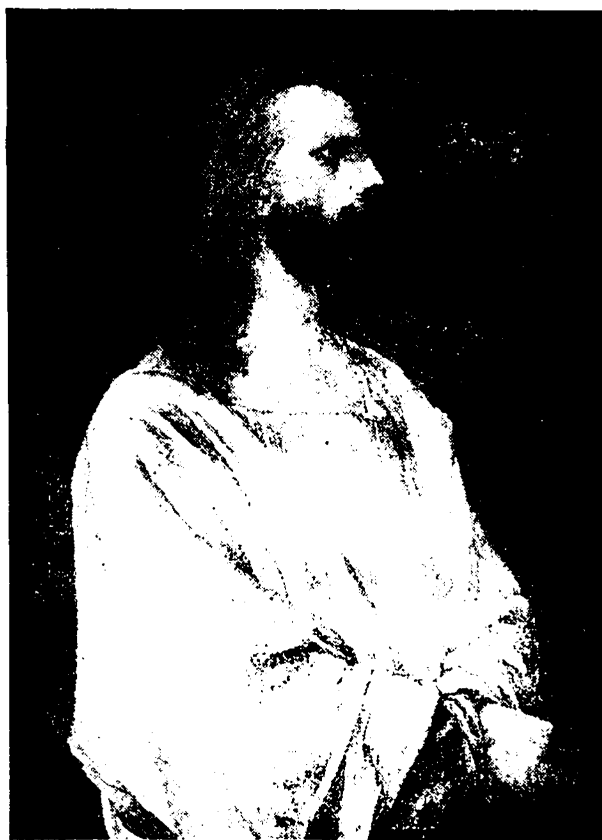
Dumnezeu a binecuvântat cu rod îmbelșugat ostenelile Inaltului Regent al Ungariei, căci așa binecuvântează El ostenelile tuturor celor ce nădăjduesc întrânsul.

In mijlocul furtunii cumplite care bântue în lumea întreagă Ungaria este o țară puternică în care națiunea întreagă e pătrunsă de spiritul unei discipline patriotice, în stare să ducă țara pe calea progresului și a unui viitor mai frumos.

Această stare se datorește în primul rând înțeleptului cârmuitor al țării care este Inaltul Regent Nicolae Horthy de Nagybánya.

Dumnezeu să-i ajute în toate strădaniile Lui nobile!

REDACȚIA

Munkácsy M.: Isus înaintea lui Pilat

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA PRAZNICUL NAȘTERII DOMNULUI

IUBIȚII MEI FII SUFLETEȘTI,

Bunul Dumnezeu ne-a învrednicit să ajungem din nou ziua luminatului Praznic al Naşterii Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Cete de copii nevinovaţi şi strădalnici în plinirea datinei strămoşeşti aleargă din casă în casă, ducând creştinilor dreptcredincioşi vestea cea bună:

Astăzi s'a născut Hristos,
Mesia chip luminos:
Lăudaţi şi cântaţi
Şi vă bucuraţi!

La auzul soliei sfinte inimile credincioşilor se'nseninează şi toată mulţumirea lor duhovnicească năvăleşte în privirea lor plină de strălucire.

Bucuria creştinilor e întru totul îndreptăţită. Pentrucă la Crăciun prăznuim revărsarea nesfârşitei bunătăţi a Tatălui celui din ceruri, care a trimis în lume pe însuşi Fiul Său cel iubit, spre izbăvirea noastră din robia păcatului şi a morţii.

Demian: Naşterea Domnului

Celce, ca Dumnezeu, s'a născut mai înainte de toţi vecii din Tată fără de mamă, iar ca om s'a născut acum o mie nouă sute şi mai bine de ani din mamă fără de tată, ne-a mijlocit împăcarea cu Dumnezeu şi ne-a deschis din nou uşile raiului pierdut prin păcatul neascultării întâiului om.

El ne-a învăţat *să credem* că avem un Dumnezeu în cer. Puterea, înţelepciunea, dreptatea şi sfinţenia Lui e fără de margini. El e stăpânul vieţii noastre, dar şi Părintele nostru iubitor. De aceea voia lui se cade să o plinim pururea – spre mărirea Lui şi spre fericirea noastră. Nu atât de frica Stăpânului cât din dragoste pentru Părintele a cărui bunătate e nemăsurată. Că Stăpânul porunceşte, dar Părintele ajută; Stăpânul se 'ncruntă, dar Părintele iartă. Dreptatea Stăpânului ne înfricoşează, dar covârşitoarea iubire a Părintelui ne încurajează şi ne umple de nădejdi. De ne ceartă sau de ne mângăe, tot spre binele nostru o face. Că zice Scriptura: *Pe care-l iubeşte Domnul, îl ceartă* (Evrei 12, 6) – spre îndreptare, pentrucă *El nu vrea moartea păcătosului*, ci întoarcerea lui la viaţă.

Avem apoi un suflet. El este cea mai scumpă comoară a noastră. Când l-am pierdut, am pierdut totul; când l-am păstrat în curăţie, nu ne lipseşte nimic, căci cu puterile lui şi cu harul de sus împărtăşit prin Duhul Sfânt, toate le putem dobândi câte ne sunt de folos pentru viaţa aceasta şi pentru cea care va să vină. *Ce va folosi omul de va dobândi lumea toată şi-şi va pierde sufletul? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?* (Matei 16, 26).

Şi este o viaţă viitoare, o viaţă veşnică. Cea de-aici e numai tinda celei de dincolo. Trecem prin această tindă doar ca să ajungem în casa luminată şi împodobită care ne aşteaptă. *Nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe cea care va să fie* (Evrei 13, 14). Ca să ajungă în

această cetate stătătoare, unii creștini *„au îndurat batjocuri și bătăi, ba și lanțuri și temniță. (Alții) au fost uciși cu pietre, au fost herestruiți, au fost supuși la cazne, au murit uciși de sabie, în cojoace și în piei de capre au pribegit, răbdând lipsuri, strâmtorări și tot felul de răutăți"* (Evrei 11, 36-37)).

Toate le-au răbdat, toate le-au suferit cu ostășească jertfelnicie, bine știind că'n cetatea de strălucitoare lumină a celor izbăviți nu se intră decât in haina de nuntă a sufletului neprihănit.

Dar Mântuitorul nostru Iisus Hristos nu ne-a învățat numai *ce să credem,* ci El ne-a arătat și *cum să trăim.*

Toate îndrumările Mântuitorului spre înțeleaptă viețuire într'o singură poruncă se adună: *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată vârtutea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți* (Luca 10, 27). Din iubire să te închini lui Dumnezeu și te va mângăia; din iubire să-i ceri cele de trebuință și ți le va da; din iubire să-i cauți îndreptările Lui și le vei afla; din iubire să bați la ușa împărăției Lui și-ți va deschide; din iubire să-l preamărești ca pe ziditorul și cârmuitorul a toate; din iubire să-i plinești voia Lui cea sfântă, ca în zilele vieții tale cugetul să nu te mustre pentru păcat,

Ioan Anestin: Gravură

iar la judecata cea de pe urmă să te poți bucura de bogăția răsplății făgăduite prin cuvintele Domnului: *Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincios - peste multe te voi pune.*

Și pe aproapele tău să-l iubești, că ți-e frate. Bătrân sau tinăr, bogat sau sărac, cărturar sau neștiutor de carte, străin sau de lege ta - toți sunt fii ai lui Dumnezeu și toți iți sunt frați întru Hristos care ne-a spus: *Din aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii mei, de veți avea dragoste între voi* (Ioan 13, 35). Ci dragostea față de aproapele nu se cade să se vădească numai în înduioșarea inimii și în dulceața vorbei mângăitoare. Iubirea noastră către aproapele in faptele milei sufletești și trupești se cuvine să se arete. Indreptează deci pe cel rătăcit, învață pe cel neștiutor, sfătuește pe celce se găsește în cumpănă, roagă-te pentru fratele tău in necaz, mângăe pe cel dosădit, îndură cu răbdare asuprirea și ajută și altora să treacă ostășește peste ciasurile de răstrişte ale vieții - și iartă celor ce-ți greșesc. Așijderea, satură pe cel flămând, din fărâmiturile mesei tale, adapă pe cel însetat, îmbracă pe cel gol, primește în casa ta pe celce caută sălaș, cercetează pe cel bolnav, caută pe fratele tău in temniță, și in groapă cu cinste pe celce a fost chemat de Domnul in corturile Sale cele veșnice. Că dând altuia din cele ce ți-a rânduit Dumnezeu, iți aduni comori neveștejite în ceruri.

Incolo - *nu te teme de ceice ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă, ci te teme mai vârtos de celce poate să piarză și trupul și sufletul în Gheenă* (Matei 10, 28).

Iată, iubiții mei fii sufletești, învățături și povețe cu adevărat izbăvitoare pentru tot sufletul credincios. Ele ne-au fost împărtășite de Mântuitorul nostru Iisus Hristos, a cărui naștere, după trup, o prăznuim astăzi.

Dar va spune cineva: Invățături și povețe înțelepte au mai dat și alții oamenilor. Adevărat, dar ca acestea n'a mai dat nimeni. Și chiar să fi dat, nimeni nu și-a pecetluit învățăturile cu fapta, cum a făcut Iisus Hristos, ca să poată spune cu toată dreptatea: *Pildă am dat vouă, mie să-mi urmați!* Alți profeți au învățat lumea și au călăuzit-o spre cele bune. Fiul lui Dumnezeu *a murit* pentru lume, izbăvindu-o din robia păcatului și a morții. Fiind și om adevărat - fără prihană - Mântuitorul încă a fost ispitit de duhul veacului acestuia. N'a stat însă la tocmeală cu ispita, nu i s'a supus, ci a biruit-o, încununându-se astfel cu slava învierii din morți

Demian: Sf. Ion Botezătorul

și a șederii de-a dreapta Tatălui, de unde va judeca, la sfârșitul veacurilor, lumea.

Pentru unele ca acestea Îl slăvim noi astăzi, în luminata zi a praznicului nașterii Sale, și ne îndemnăm unii pe alții cântând cu insuflețire: *Hristos se naște, măriți-l; Hristos din ceruri, întâmpinați-l; Hristos pe pământ, înălțați-vă!* Măriți-l, că prin nașterea Sa a surpat zidul vrășmășiei dintre cer și pământ, a făcut să răsară pentru oameni lumina cunoașterii lui Dumnezeu și Soarele dreptății, iar prin patima Sa preacurată a deschis din nou brațele părintești ale Ziditorului pe seama fiilor rătăciți cari vor să se'ntoarcă acasă.

El coboară din cer. De aceea întâmpinați-l cu inimile încinse de dragoste. Faceți-i iesle primitoare din sufletele voastre, ca născându-se acolo să vă aducă 'n ele pacea și fericirea pe care dela oameni înzadar o așteptați. El coboară pe pământ, ca să ne înalțe din țărână la cer și să ne așeze pe capete *cununa vieții,* ca unora cari în scurta noastră trecere lupta cea bună am luptat.

Hristos se naște, măriți-l!

In această chemare sfântă se cuprinde, iubiții mei fii sufletești, tot înțelesul adânc al strămoșescului nostru Crăciun. Impliniți-o cu creștinească evlavie și cu românească insuflețire, ca să vă faceți părtași darurilor dumnezeescului praznic și să simțiți pacea și bucuria Nașterii Domnului până și în mijlocul cumplitului zăngănit de arme, care nici după patru ani de zile nu mai vrea să contenească. Rugați-vă astăzi mai fierbinte decât oricând pentru *pacea a toată lumea* și pentru *bunăvoirea între oameni,* pe care au vestit-o îngerii în noaptea sfântă deasupra ieslei din Vifleem. Pentru această pace mă rog și eu fără încetare, cu neîmpuținata nădejde că îndurarea lui Dumnezeu ne-o va rândui cât mai grabnic, dacă nu pentru vrednicia noastră – că 'ntru păcate ne săvârșim viața – cel puțin pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Domnului, care *întru naștere fecioria a păzit și 'ntru adormire lumea nu a părăsit.*

Incolo – *câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt curate, câte sunt de iubit, câte sunt cu nume bun* (Filipeni 4, 8) să Vă siliți a le face – și Dumnezeul păcii va fi cu Voi.

Impărtășindu-vă aceste învățături și povețe izvorite din părinteasca mea dragoste și grijă pentru mântuirea sufletelor Voastre, rog pe bunul Dumnezeu să Vă învrednicească a petrece sfintele sărbători ale Nașterii Fiului Său, ale Anului Nou și Bobotezii în pace și în duhovnicească îndestulare și a le ajunge întru mulți fericiți ani.

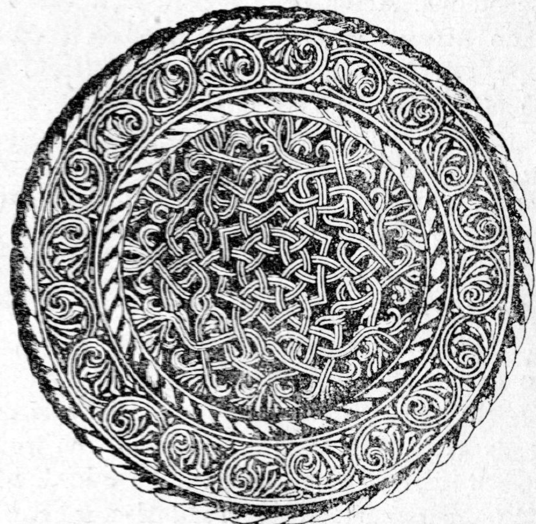
Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tătăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți.

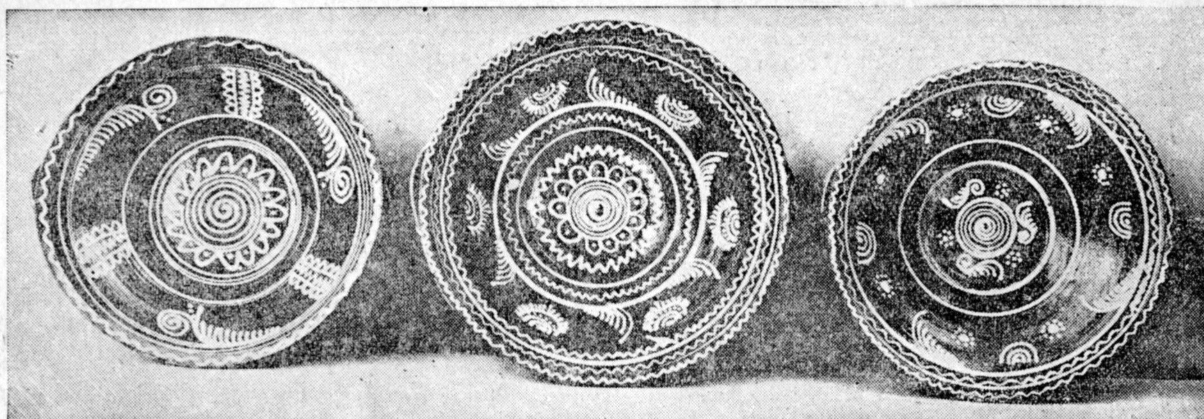
Dată în reședința noastră episcopească la praznicul Nașterii Domnului din anul mântuirii 1943.

Al vostru al tuturor de tot binele voitor

† NICOLAE

episcop

IN ROBIA MUNCII

de MIHAIL POP

I.

– Prin urmare, iți mai spun odată, domnule Poenaru: viață regulată, somn mult, hrană substanțială, plimbări în aer liber și absoluta abandonare a oricărui fel de muncă intelectuală. Amână pentru mai târziu lucrarea începută, căci înainte de toate este sănătatea. Deși la noi te-ai refăcut mult, să nu te încrezi în puterile de acum. Pentruca să te refaci complet, iți trebue o perioadă de liniște mai lungă. Ar fi mai bine să pleci undeva la țară, căci acolo este mai ușor să găsești liniștea și odihna, își sfârși sfaturile medicul curant.

Octav Poenaru ascultă calm, dând din cap că 'nțelege. Cunoștea pe de rost prescripțiunile medicului, pe cari le auzea pentru a nu știu câta oară în cursul celor șase luni petrecute în sanatorul de odihnă. Acum când il părăsea, ii venea să râdă de această specie interesantă de oameni, aproape toți cu ochelari pe nas și suferind de mania pisălogelii cu care abuzează față de bieții pacienți, pe cari ii cred sau uituci, sau distrați ca și dânșii.

Ieșit în stradă, Octav se simțea ca și un eliberat din închisoare. Respiră adânc și potrivindu-și pălăria și cravata, o luă spre gară. La colțul străzii se intoarse pentru a arunca o ultimă privire clădirii sure a sanatorului. In sufletul său nu simțea nici o părere de rău că se desparte de mediul în care-și găsise refugiu în momentele cele mai grele ale vieții. Din contră, se gândea cu ironie la medicii cari nu reușiseră să-i afle cauzele adevărate ale surmenajului și nici să-l descoasă asupra vieții sale particulare. Cu toate întrebările lor stăruitoare, nu le-a reușit să afle nimic nici despre opera la care lucrează. Nu, despre aceasta nici un cuvânt nimănuia, până când ea nu va vedea lumina tiparului și nu va pune în uimire lumea prin ideile nouă ce le cuprinde. Cele câteva capitole cari ii mai lipsesc însă nu trebue să sufere nici o întârziere, iar odihna ce i-au recomandat-o și-o va acorda numai după apariția lucrării sale. Atunci și numai atunci va merita și el odihna. Până atunci n'ar putea trăi nici un ceas liniștit, fără să muncească la opera aproape terminată. Iar odihna ce i-a fost impusă în sanatoriu l-a dus aproape la exasperare. Numai odihnă nu se poate numi pentru el timpul petrecut în clădirea sură ce o mai zărea printre cetinile brazilor. El n'avea nevoe de odihnă, căci după el viața liniștită și uniformă duce la lâncezirea spiritului. Cuprinzându-l dorul muncii se 'ntoarse și își continuă drumul spre gară.

Cu primul tren se intoarse în orașul în care locuia și în care-și terminase studiile universitare și de unde plecase la sanator. Vechea lui locuință dintr'un cartier liniștit il aștepta.

Se apucă de scris cu pofta ce o simte omul pentru lucrul mult dorit și mai ales oprit. In câteva zile termină un capitol și înfrigurarea cu care lucra ii producea o plăcere încontinuu crescândă. Deși în sanatoriu se obișnuise să doarmă noaptea, în câteva zile trecu la vechiul obiceiu de a lucra noaptea până în zori.

Era la ultimul capitol la care lucrase toată ziua și nici nu observă că se făcuse noapte târzie. Se simțea obosit, creerul refuza să mai funcționeze, iar stomacul își cerea și el cina care întârziase. Se ridică dela masă și se plimbă prin ca-

Paciurea: Himera văzduhului

meră. Apoi stinse lampa și deschizând fereastra dinspre grădină, privi luna. Noaptea calmă nu se potrivea de loc cu ideile capitolului la care lucrase și această disonanță îl enervă așa de mult, încât a fost nevoit să inchidă fereastra.

Reciti ultima pagină, dar i se păru complet străină de gândirea sa, ca și când n'ar fi scris-o el. Frazele fără înțeles și ideile încâlcite îi displăcură așa de mult, încât mototoli foaia de hârtie. Incercă să înoade firul ideilor, dar după o luptă inegală cu gândul ce se îndărătnicea să rămână ascuns, simți o durere surdă în ceafă, iar în urechi începu să-i răsune un zgomot prelung și monstruos. Simțind că-l înconjoară amețeala, își trecu mâna rece peste fruntea transpirată.

Se lăsă de lucru și se culcă. In timpul nopții se trezi de câteva ori, simțind tot mai mult pronunțat durerea din ceafă.

A doua zi se sculă târziu și puțin mai refăcut. Ieși să se plimbe. De când se reintoarse dela sanator nu ieșise din casă decât pentru a face naveta între locuință și restaurant. Acum simțea nevoia de aer curat. Năduşeala zilei de August însă îl moleși și întorcându-se dela masă rău dispus și transpirat, se întinse pe canapea.

Abia ațipi, când îl trezi un cârâit de găină. Ridicându-și capul, Octav zări o găină urcată pe pervazul ferestrei deschise. Era nedumerit cum ajunse ea acolo, căci știa că gazda sa nu ține păsări. O hâșâi, dar pasărea pe semne prietenoasă, nu se depărtă decât atunci când Octav ajunse lângă fereastră și o sperie cu mâinile. Ne mai sperând să poată adormi din nou, Octav Poenaru se așeză la masa de lucru. Când lucra mai concentrat, auzi iarăși găina zburând pe fereastră. Enervat de insistențele ei, fără să se ridice de pe scaun agită din mâini și strigă spre ea. Găina care pe semne căuta un loc de ouat în camera lui Octav, nu se intimidă, ci privi calmă și oarecum nedumerită de purtarea neprietenoasă a celui ce doria să-i fie gazdă. Octav însă cu gândurile în alte sfere, nu înțelese intențiile noului oaspe și preocupările sale fiziologice. Enervat că-l întrerupe dela lucru, apucă tamponul de pe masă și-l aruncă după oaspetele nepoftit. Apoi inchise fereastra.

Acum își aduse aminte de sfaturile medicului care-l trimise la țară pentru a găsi liniște. Dar repede zâmbi când se gândi că la țară sunt și mai multe galițe. Ce să facă însă el ca să scape de găină? Când îl va mai vizita, o va prinde și-i va suci gâtul. Cufundat în aceste gânduri războinice, auzi încercările pasării de a se cocoța pe

Feuerbach: Studiu

pervazul ferestrii. I se da tocmai ocazia să-şi pună în aplicare hotărîrea. Se repezi la fereastră, o deschise, sări in curte şi se luă după zburătoare, fugărind-o cu intenţia de a o face inofensivă.

Alarmată de cotcodăcitul pasării, proprietăreasa îşi făcu apariţia. Cu mâinile în şold şi contrariată de îndeletnicirile inedite ale chiriaşului său, îl întrebă, pentruce fugăreşte găina.

– Doamnă, găina aceasta e nebună. Nu-mi dă pace să scriu. Sare pe fereastră şi cârâie, iar dacă închid fereastra sare pe pervaz şi bate cu ciocul în geam, anume ca să mă enerveze.

Gazda îşi lăsă mâinile din şold şi zise zâmbind:

– Nu vă mai necăjiţi domnule Poenaru, că poimâne scăpaţi de ea. Am cumpărat-o anume ca să o tai de ziua onomastică a fetei şi n'am unde să o închid. Dvoastră am să vă dau rânza, pentru necazul ce vi l-a făcut, glumi gazda.

Octav însă nu o auzea, căci era preocupat de noul gând ce-i răsări deodată în minte. Va pleca pentru două zile şi în orăşelul copilăriei sale. In acest timp se va odihni, va schimba mediul şi poate va putea termina lucrarea, iar la întoarcere nu va mai fi supărat de găină.

După obiceiul său nu aminti nimic proprietăresei despre acest plan şi chiar fără să se mai uite la ea se grăbi în cameră, îşi împachetă câteva coale de hârtie în servietă şi merse la gară. Pe drum se felicita de ideia sa salvatoare.

*

In după amiaza aceleiaşi zile fata gazdei găsi în curte un ou.

– Uite mamă, am găsit un ou!

– Să ştii că l-a ouat găina noastră.

– Ştii ce mamă? Să n'o tăiem! Ne va oua în fiecare zi un ou, lucru rar în ziua de azi.

– Dar vezi că i-am promis dlui Poenaru să o tăiem.

– Lasă-l în pace, mamă! Nu vezi că-i lipseşte o doagă? Vom închide găina în cuşca câinelui, care-i goală.

– Fie, dacă vrei tu.

II.

In vagonul restaurant în care intrase Octav, câţiva călători îşi consumau cafeluţele şi citeau ziarele. Octav se aşeză la o masă liberă, scoase coalele de hârtie din servietă, reciti capitolul început şi uitându-se pe geam se gândea cum să-l continue.

Stâlpii de telegraf se fugăreau, iar sârmele întinse între ei undulau în sus şi jos, mişcate parcă de mâini nevăzute. Plictisit de acest joc monoton, precum şi de peisagiul şters şi cunoscut, Octav îşi întoarse privirile de la geam. Se jucă o bucată de vreme desemnând într'un colţ al hârtiei o figură imaginară, ieşită din vârful peniţei. Aştepta inspiraţia. La masa vecină doi călători discutau cu glas tare evenimentele zilei. Octav le aruncă o privire încIudată, apoi astupându-şi urechile cu palmele şi închizând ochii se forţă să se gândească. Când era mai concentrat, conductorul îl bătu uşor pe umăr cerându-i biletul. Pierdu firul ideilor. Când la masa sa se mai aşeză şi un nou venit, îşi strânse hârtiile, renunţând să mai scrie. Inciudat se apăra cu mâna de rotocoalele de fum ieşite din ţigara de foi a vecinului şi blestema în gând găina, căreia îi datora aceasta călătorie neplăcută şi obositoare. Îşi aduse aminte că la plecarea sa precipitată uitase să închidă fereastra şi acum parcă vedea găina cum i se plimbă neturburată prin cameră. Il cuprinse o furie în contra sa însăşi, reproşându-şi că nu sucise gâtul pasării, sau că nu s'a mutat la hotel pentru două zile. Când îşi dădu seama de gândurile acestea copilăreşti, zâmbi. Mult mai simplu ar fi fost dacă ruga pe proprietăreasă să închidă găina.

Incercă să-şi schimbe gândurile, dar după încercări repetate şi neizbutite revenea mereu la subiectul enervant. Tâmplele îi zvâcneau, urechile îi vâjâiau, iar durerea din ceafă din zilele trecute îi reveni din nou. Deschise fereastra vagonului plecându-se afară ca să-l bată în faţă vântul. In fuga trenului scânteile dela locomotivă se luau la întrecere cu stelele căzătoare de pe cerul de August, cari încondeiază bolta cerească cu linii de foc, trase de o nervoasă mână nevăzută.

Octav privea în noapte şi simţurile supraexcitate îi dădură impresia că trupul i se umflă pentru a se confunda cu nemărginitul nopţii. Simţea pe creştet şi pe umeri apăsarea imensei bolţi cereşti şi aştepta în tot momentul să se prăbuşească în gol. Il cuprinse ameţeală şi ca să nu cadă, se prinse cu amândouă mâinile de rama geamului. Degetele-i moi i se desfăcură neputincioase, iar el căzu pe scaun şi îşi lasă capul greu pe tabla mesei. Nu putu dormi toată noaptea, iar când dimineaţa ajunse la destinaţie, era frânt de oboseală şi deprimat sufleteşte.

S'a târît alene spre centrul oraşului fără nici o ţintă, balansându-şi nervos servietă înainte şi înapoi. Turnul bisericii din piaţă împungea bolta cerului cu crucea pe care se aşezase o cioară matinală. Ceva mai departe apăru şi silueta liceului în care Octav îşi petrecuse cei mai frumoşi ani ai tinereţii. In curtea şcoalei firele de

iarbă se bucurau şi ele de vacanţă, scoţindu-şi creştetele întrebătoare, nedumerite că tălpile neastâmpărate ale şcolarilor nu le frâng trupul fraged.

Se opri în faţa şcoalei, prinzându-se cu mâinile de grilajul de fier. Privirile i se opriră la fereastra direcţiunii, unde îşi închipui că vede figura blândă şi surâzătoare a fostului său director. Acesta murise între timp, dar Octav îşi aducea şi acum bine aminte de vorbele ce i le-a adresat când i-a înmânat diploma de bacalaureat:

– Poenarule, nu uita că în viaţă, ca să reuşeşti, pe lângă inteligenţă şi suflet trebue să fii înarmat şi cu mult sânge rece.

Directorul îl cunoştea bine şi prevedea în elevul său drag şi distins o navă care va naufragia în valurile vieţii.

Cineva trecu pe lângă el şi-şi încetini pasul. Octav se întoarse şi recunoscu pe un fost coleg de liceu. Se uitaseră unul la altul, dar după un moment de ezitare fostul coleg işi ceru scuzele pentru confuzie. Octav încuviinţă din cap fără să spună ceva.

– Va să zică aşa era de schimbat încât nu-l recunoscu nici fostul coleg, reflectă Octav, privind cu tristeţe în urma celui ce se îndepărta.

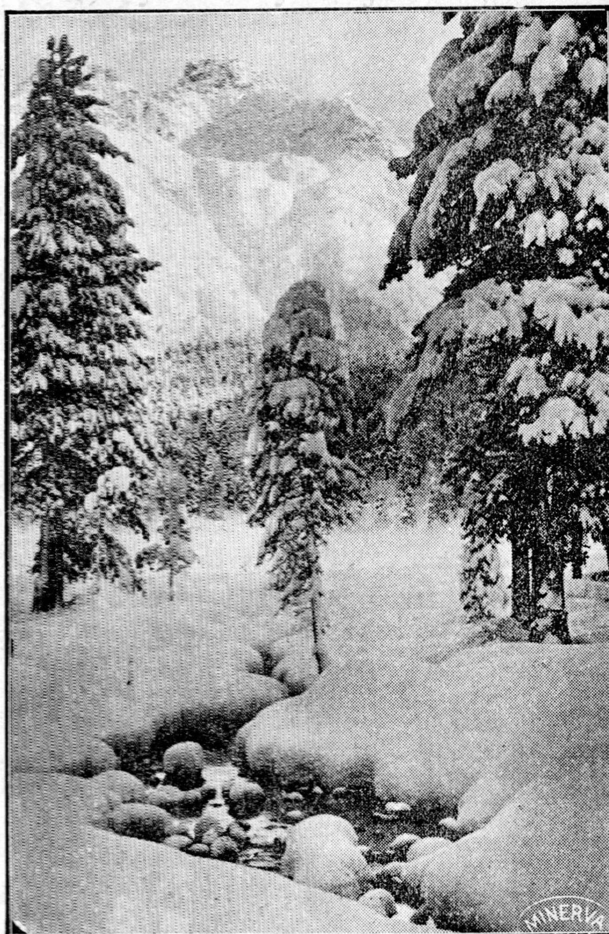
Abătut şi cu capul plecat cutreeră străzile oraşului, pe care odinioară le străbătea plin de încredere în viitor. Acuma simţea că s'a înstrăinat cu totul de acest orăşel ce îi era atât de drag şi de unde plecase cu mulţi ani în urmă, făurindu-şi cele mai frumoase idealuri. Pentru atingerea acestora îşi jertfise ce a avut mai scump: sănătatea. Câţi incapabili şi leneşi nu se bucură de cea mai deplină sănătate, pe care nu o întrebuinţează pentru nimic, iar el care simţea cu toate fibrele fiinţei lui dorul de activitate şi ajunsese, după ani de muncă serioasă şi încordată, în măsură să poată creia opere de valoare, el nu se putea bucura nici de acest dar natural, de sănătate. Insă chiar dacă din aceasta îi va veni sfârşitul, totuşi opera la care lucrează o va termina. Era încredinţat că ea merita orice jertfă din partea lui.

Se întoarse la gară, luă primul tren şi după o nouă noapte nedormită pe care o petrecu plănuind până în cele mai mici amănunte sfârşitul lucrării sale, sosi acasă.

III.

Râsetele venite din casă, pe cari Octav le auzi dela poartă, îi aduseră aminte de ziua onomastică a fetei gazdei. Trecând prin faţa lor salută zâmbind şi satisfăcut de gândul că aceea care-i pricinuise atâtea necazuri, cari au culminat în călătoria fără de rost, era transformată acuma în friptură. Era răzbunat.

Deschise plin de avânt uşa camerei, dar rămase înmărmurit când dădu cu ochii de găina cocoţată pe masa lui de scris. Lasă să-i cadă servieta din mână şi cu paşi înceţi şi hotărîţi se apropie de masă. Găina îl privea liniştită şi nebănuitoare, până când fu prinsă cu amândouă mâinile de gât. Atunci începu să se zbată în mâinile lui Octav, dar el n'o slăbea şi o strânse de gât până ce ea se lăsă moale în mâinile lui. Speriat de fapta sa, Octav se gândi să scape cât mai repede de corpul delict. Luă servieta, scoase din ea coalele de hârtie şi vârî în locul lor corpul amorţit al găinei. Când apasă zarul servietei îi se păru că aude un cârâit, dar după un moment de ascultare, în care nu-şi auzea decât bătăile repezi ale inimei, îşi luă servieta subsuoară şi ieşi în oraş. Ajuns pe podul de peste iazul morii, deschise cu groază servieta şi îi aruncă conţinutul în apă. După câteva momente pasărea apăru la suprafată şi curentul o târa spre mal. Octav văzu cu uimire că găina ajunsă la mal dădu din aripi şi se ascunse în tufişuri. Atunci el se întoarse şi o luă aproape în fugă de-a-lun-

Iarnă în munţi

gul străzii. Un trecător se uită lung după el şi lui Octav i se păru că se ia după el.

Ajunse în centrul oraşului, răsuflând ca o fiară fugărită şi rănită, şi întocmai ca şi aceasta căuta să se ascundă din faţa primejdiei. Acasă nu îndrăznea deocamdată să meargă, pentru a nu da faţă cu gazdele. Intră într'un cinematograf, dar filmul fiind început Octav nu mai înţelegea scenele ce urmau fără nici o legătură. Prin semi-întunerecul din sală Octav observă că vecinul din dreapta îl fixează cu stăruinţă şi îi veni în minte trecătorul de pe pod, care se luase după el. Deşi îşi întoarse faţa în direcţie opusă, simţea privirile vecinului cum îi străpungeau ceafa. Cuprins de o nelinişte inexplicabilă, se ridică şi neţinând seamă de glasurile indignate ale privitorilor, se îndreptă spre uşă şi ieşi în stradă. Cu respiraţia accelerată o luă în pas alergător spre locuinţă, unde spera să-şi găsească salvarea şi liniştea.

Se înnoptase. Octav ajunse acasă sleit de puteri şi se trânti îmbrăcat pe canapea. Capul şi-l simţea strâns în cătuşi grele de fier, iar ceva din interiorul său începu să se desfacă în coji largi şi uscate, cari fiecare formase câte un el, dar în acelaş timp străini unul de altul. Cu nervii încordaţi şi respiraţia agitată, aştepta încă primejdia pe care o simţea că pluteşte în aer.

Afară o ramură de liliac agitată de vânt începu să bată încet în geam.

Aducându-şi aminte de găină, enervat până la exasperare şi strângându-şi ultimele puteri, Octav sări în picioare cu pumnii încleştaţi, gata de atac.

Bătăile din fereastră se repetau cadenţat ca şi deunăzi ciocăniturile găinei.

– Găina! răcni cu ochi ieşiţi din orbite, întrând prin geam cu pumni întinşi.

Zgomotul cioburilor sparte acompaniară ca o muzică stridentă cotcodacurile găinei, ce răsunau doar în creerul sărmanului Octav.

COLINDE*)

de TEODOR CICEU

I.

Pogoară, Doamne, pogoară
Că păcatul ne omoară:
Relele ne bântue,
Vino şi ne mântue.

Vină, Doamne, şi Te naşte,
Că păcatul iar ne paşte;
Vină, Doamne, printre noi
Şi ne scapă de nevoi.

Vină şi Te naşte iară
Şi rămâi mereu în ţară,
Căci alăturea de Tine
Orice rău se face bine.

II.

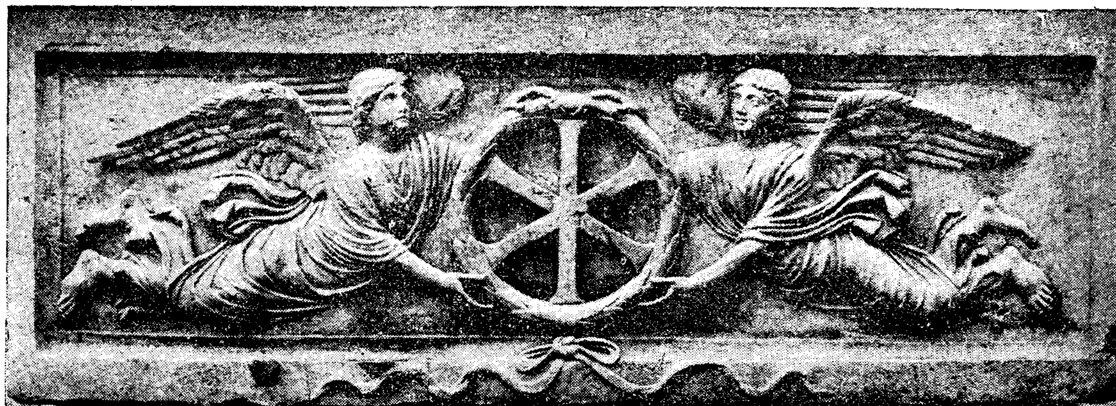
Ninge, Doamne, ninge...
Stele albe de argint,
Pace 'n cer şi pe pământ.
Peste dealuri, peste sat
Neaua albă s'a lăsat,
Ninge, Doamne, ninge.
Străluceşte 'n ceruri sus
Steaua Pruncului Iisus.
Ninge, Doamne, ninge.

Hai copii să colindăm,
Pe Hristos să-l lăudăm
Şi pe sloată şi pe ger,
Ca şi îngerii din cer.

Să vestim pe la boieri,
La plugari şi la oieri
Sufletul să-şi curăţească,
In el Domnul să se nască.

Să dăm în ţară cuvânt,
Că se naşte Domnul sfânt,
Să ne dea cu legământ
Iarăşi pace pe pământ.

*) Muzica de Liviu Telia, aranjată pentru cor mixt, a apărut în editura „Eran".

SĂRBĂTOAREA PĂCII

de L. G. MUNTEANU

Între sărbătorile creştine avem şi un praznic al păcii şi armoniei dintre oameni. E praznicul Crăciunului. Acest atribut nu i l-a dat creştinătatea împrumutându-l cumva dela anotimpul iernii, când natura amorţită face impresia păcii şi liniştei. In ţările calde unde mai întâi s'a prăznuit Crăciunul, anotimpul ploios al iernii nu trezeşte nici decum o asemenea impresie.

Atributul păcii l-a dat Crăciunului cântarea îngerească vestitoare a bucuriei naşterii Mântuitorului. In noaptea sfântă câmpia Vifleemului a răsunat de cuvintele cântării îngereşti: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace şi între oameni bună învoire". Aceasta este o solie a cerului prin care se vesteşte lumea, că din îndurarea şi iubirea dumnezeiască faţă de oameni s'a născut Hristos, Domnul păcii şi armoniei universale. Iar cereasca solie n'a rămas o promisiune stearpă, ci s'a umplut de adânc conţinut prin învăţătura şi faptele Mântuitorului. El este propovăduitorul, înfăptuitorul şi chezăşia păcii dintre oameni şi Dumnezeu, isvorul păcii din sufletul şi din societatea omenească. El se face pe Sine pilda vie a acestei păci.

In propovedanie stărue asupra păcătoşeniei omeneşti, vinovată de prăpastia care s'a deschis între Dumnezeu şi om, vinovată de suferinţa care s'a abătut asupra omenirii, cerând pocăinţa şi îndreptarea, stărue asupra îndurării divine, gata a ierta pe om a-l reaşeza in starea de vieţuire iniţială dacă iese din cârdăşia cu diavolul, domnul răului, duşmanul dela început al lui Dumnezeu şi al fericirii omeneşti; stărue asupra legilor izvorite din voinţa divină şi cari trebue să cârmuiască viata omenească luând asupra-şi toată povara păcatelor omeneşti, o suportă, umilindu-se El, Fiul lui Dumnezeu mai mult decât cel din urmă muritor. Sufere prigoana şi batjocura oamenilor, sufere moartea pe cruce izgonind păcatele tuturor şi răscumpărând cu sângele Său împăcarea.

Cu dumnezeiasca-i putere pentru toţi câţi ii vor urma chemarea, învăţătura şi îndemnurile, se face chezăşie a împăciuirii cu Dumnezeu, a mântuirii şi redobândirii fericirii pierdute.

Şi pilda vieţii Lui stă într'o perfectă armonie cu propovedania. Nici chiar cei mai mari duşmani nu i-au putut imputa vreo scădere. Nimeni vreodată n'a trăit cu atâta severitate învăţătura pe care a propovăduit-o. Iar viaţa Lui este o fericită împletitură de armonie între voinţa divină şi fapta omenească.

De atâtea ori accentuează că n'a venit pe pământ decât pentru a împlini voia lui Dumezeu Tatăl. Un suprem exemplu de aceasta împlinire il dă in grădina Getsemani, când trupul se răsvrăteşte împotriva apropiatei morţi. Intr'o luptă cruntă dar hotărâtă, puterea Duhului înfrânge ispita şi împlineşte voinţa divină în deplină conştiinţă de jertfa ce i se cere.

Sufletul şi trupul personal sunt unite într'o închegare pacinică. Ordinea naturală nici odată nu este alterată în vreo acţiune. Sufletul dirijează, trupul se supune. Două entităţi substanţial diferite se subordonează legii divine care le-a unit. Iisus n'a avut să-şi impute nici o faptă pentru care conştiinţa să-l fi mustrat. La pretenţiile instinctive ale substanţei corporale de esenţă inferioară nu are decât răspunsul sintetizat în respingerea ispititoru-

lui in pustie prin cuvintele: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu."

In raportul cu semenii pune temeiul iubirii, al iubirii frăţeşti. Acest temeiu înlătură posibilitatea oricărui conflict. Cu toate acestea nimeni n'a trezit un mai profund sentiment al iubirii in sufletul unora, dar şi un mai profund sentiment al urii în sufletul altora. Desigur nu El este vina. Şi pe duşmani i-a cuprins în aceea largă dragoste ce-l încălzea. Pentru aceştia are un cuvânt de iertare, de rugă în clipa supremei suferinţe, cauzate de ura lor. Şi chiar dacă uneori ii infrunta cu aspre cuvinte, cu ameninţarea pedepsei cereşti, ii infruntă cu frăţească dragoste, voind să-i abată din calea pierzării. Pe aceştia mai mult ii compătimeşte, socotindu-i unelte inconştiente ale răului.

Dacă venirea Lui în lume a fost vestită printr'o solie a păcii, dacă propovedania şi vieţuirea Lui sunt îndemn şi pildă de armonie, lăsământul Lui este acelaş. Despărţindu-se de apostoli şi ucenici i-a sfătuit: Iubiţi-vă unul pe altul, aşa precum eu v'am iubit, acesta fiind semnul după care lumea vă va cunoaşte, că ai mei sunteţi. Şi iar le-a zis: Pacea mea las vouă, pacea pe care lumea nu v'o poate da...

Hristos, Domnul păcii, şi-a aşezat stăpânirea în lume, aducând plămada care să dospească un suflet nou, o viaţă nouă, după chipul ideal al învăţăturii pilduitoarei Lui vieţuiri. Fermenţii doctrinei lui desigur n'au rămas neproductivi. Atâtea milioane de oameni şi-au hrănit sufletul din seva idealului Lui. Prin aceştia viaţa a fost în permanentă inoire. Atâtea rele de cari suferea omenirea veche au dispărut.

Hristos însă nici azi nu este Domn absolut. Impărăţia Lui, împărăţia păcii, încă nu-i stăpână în lume. Mulţimea celor cari nu vor să-l înţeleagă, să-l asculte, să-i urmeze, continuă a râvni după idealuri trecătoare, de un conţinut inferior, utopii omeneşti provocând desbinări şi conflicte. Din vina lor de care vor fi responsabili nu numai înaintea istoriei, ci şi a lui Dumnezeu, omenirea se zvârcoleşte în vâltoarea marelui prăpăd care s'a încins de patru ani şi mai bine. E un prăpăd în care ura sălbatecă comandă cel mai neomenos măcel şi cea mai neinchipuită distrugere. Şi ce-i mai dureros, însăş creştinătatea înfăţişează lumii cel mai dureros spectacol al istoriei.

Lumii creştine, şi îndeosebi fiilor ei rătăciţi, de praznicul păcii Hristos Domnul i se adresează cu cuvintele despărţeniei de apostoli: Iubiţi-vă unul pe altul, precum eu v'am iubit. Şi desigur nu va lipsi nici întrebarea: Ce-aţi făcut voi cu pacea pe care v'am lăsat-o vouă, celor ce în numele meu v'aţi botezat? Primele cuvinte sunt o poruncă dumnezeiască; întrebarea este o ameninţare care apasă în vecinicie.

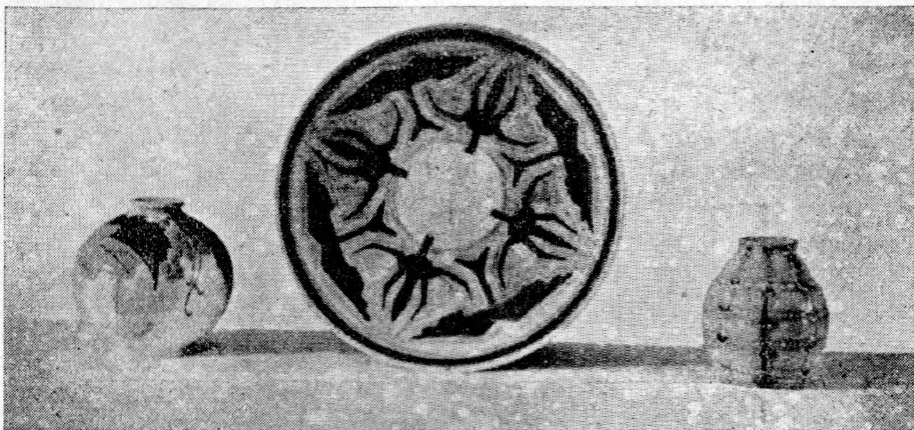
Fie ca cel puţin la acest al cincelea Crăciun de crunta războire, chemarea Mântuitorului la pace să găsească răsunetul împlinirii în sufletul lumii creştine, pornindu-se un suflu de apropiere dela neam la neam, dela om la om.

Această chemare azi trebue să fie mai dragă sufletului omenesc îndoliat de suferinţa care-l înăbuşe. Azi tot omul înţelege mai profund adâncurile valorii ei. E un lucru spre care toată suflarea râvneşte, avem date mijloacele prin cari să-l câştigăm, avem ajutorul cerului; rămâne să punem în funcţiune şi voinţa de a-l dobândi.

– Doamne Iisuse Hristoase, ajută strădaniilor omeneşti, ca până la Crăciunul anului 1944 duhul răului şi răzvrătirii să fie învins în lume, iar pacea pentru care Tu ai venit între noi, pacea pe care ne-ai lăsat-o nouă ca dar ceresc, să înveselească pământul peste care s'a abătut cu atâta furie prăpădul urii. Creştinătatea înveselită să-ţi poată cânta alături de îngeri imnul nopţii sfinte: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace şi între oameni bunăînvoire!"

Corregio: Naşterea Domnului

PICTURA OLANDEZĂ DIN SEC. XVII

– REMBRANDT –

de C. MUREŞANU

In anul 1581 provinciile flamande de Nord se despart de Flandra propriu zisă şi continuă lupta cu toată înverşunarea, contra asupritorilor spanioli. Dupăce aceste provincii înving pe duşmani, ele reuşesc să-şi dobândească libertatea politică şi religioasă, formând prima republică europeană modernă, numită Republica Provinciilor Unite. Principiile de bază ale acestei noi forme de stat, ca libertatea, solidaritatea, constitue un act de curaj într'o Europă monarhică, în care progresele acestea sociale erau cu totul necunoscute.

Paralel cu succesul politic al Olandei, vom observa şi o extraordinară desvoltare a comerţului, care a stat întotdeauna la baza vieţii economice a provinciilor flamande.

Expansiunea politică şi economică a Olandei va ajunge la apogeul ei în 1648, când se semnează pacea din Westfalia, care pune capăt războaelor religioase europene şi consacră independenţa tinerei republici.

După 1660, odată cu slăbirea puterii politice, vom asista şi la un declin al vieţei economice, astfel că arta olandeză, care se va naşte odată cu republica, va urma curba măririi şi decadenţei ei. Arta, în special pictura, va produce capod'operele ei, pentru cari va avea un loc de frunte în istoria picturii europene, între anii 1640-1660 şi se va stinge, încetul cu încetul spre sfârşitul secolului.

Nu numai în domeniul religios şi politic, dar chiar şi în cel artistic Olanda prezintă un contrast perfect faţă de vecina ei. In Flandra, pictura, datorită covârşitoarei personalităţi a lui Rubens, prezintă un caracter de omogenitate. In Olanda, desfiinţându-se puterile oficiale: Biserica şi Curtea ducală, care să-i adune pe artişti în capitală, îi vedem pe aceştia împrăştiaţi prin provincie, ori unde se găsesc amatori dispuşi să le cumpere tablourile.

In societatea democratică a republicei gustul şi mijloacele sunt la început modeste. Pictorii lucrează pentru un public de burghezi, mai ales comercianţi, cărora le lipseşte cultura clasică şi deci nu cer subiecte alegorice, cum se întâmpla în Flandra. Ei se mulţumesc cu portrete, apoi cu scene din viaţa lor de toate zilele, în cari realitatea trebue să fie subordonată imaginaţiei şi în sfârşit tablouri religioase, de dimensiuni reduse, cari să le împodobească interioarele, fiindcă în templele protestante nu se mai admiteau aceste decoraţiuni. Astfel portretul va juca un rol de frunte în pictura olandeză, apoi dragostea pentru scenele vieţei de toate zilele, va crea un adevărat gen nou de pictură, în care vor triumfa o serie de pictori cunoscuţi sub numele de „micii maeştrii olandezi". Peisajul se va bucura la rândul său de o mare favoare, fiindcă este cunoscută marea dragoste ce-i leagă pe olandezi de natură şi mai ales de cea a patriei lor, pentru care au luptat cu atâta eroism.

Frans Hals este portretistul cel mai de seamă al Olandei în prima jumătate a sec. XVII, după cum Rembrandt va domina cealaltă jumătate a secolului. In vreme ce Rembrandt se va strădui să găsească o asemănare morală a modelului său,

Frans Hals se va mulțumi, conform tradiției și concepției comune școalei olandeze, să redea maximul de asemănare fizică a personajului. Totuși artistul caută ceva dincolo de aceste fidele còpii după natură, el caută și reușește de foarte multe ori să redea temperamentul. Portretele sale au multă viață și în special acea veselie plină de sănătate și de optimism, caracteristică poporului olandez.

Modelele sale favorite sunt oameni simpli, țărani sau servitori, pe cari îi pictează cu mult naturalism. Să amintim tabloul cunoscut sub numele de Hille Bobbe (Berlin), portretul unei femei alcoolice, care ne zâmbește cu toată jovialitatea și nepăsarea omului beat.

Pe măsură ce societatea olandeză se îmbogățește, ambițiile îi cresc. Vanitatea și luxul încep să cucerească pe acești comercianți parveniți, cari nu se mai mulțumesc cu viața simplă, dar sănătoasă, a părinților lor.

Bartholomeus van der Helst este pictorul la modă în noua societate. Portretele sale seamănă cu modelul pictat, chiar dacă acesta este urît, prezentarea însă se face într'un cadru mai luxos, costumele sunt mai încărcate, totul pare să sugereze o bunăstare materială vădită.

O mare originalitate a portretului olandez o găsim în acele mari pânze destinate edificiilor publice, reprezentând grupuri de demnitari civili sau militari, fie în exercițiul funcțiunii lor, fie adunați în jurul unei mese de banchet. Aceste tablouri sunt de altfel singurele exemple de arta oficială în Olanda.

Rembrandt: Autoportret

Asociațiunile militare, cunoscute sub numele de „doelen", dădeau republicei rezerva de voluntari cari formau garda civică. Aceste gărzi cari de obiceiu purtau numele vreunui sfânt ce le era patron, încep să comande pe la începutul secolului portretele membrilor ei, reunite într'un singur tablou. Frans Hals pictează pentru ofițerii Sf. Gheorghe un tablou celebru (Haarlem), reprezentându-i adunați în jurul unei mese de banchet. Rembrandt va ridica genul acesta specific olandez la o valoare nebănuită, în minunata „Rondă de noapte" (Amsterdam) reprezentând corporația Sf. Andrei, în momentul când se strânge spre a pleca la o ceremonie oarecare. Unitatea ansamblului precum și problemele de lumină și de umbră, au fost rezolvite de dânsul ca de nici unul dintre artiștii patriei sale.

Caravaggio a fost poate primul care în Italia a făcut portretele personagiilor vulgare, ce le întâlnea prin porturi sau prin cârciumile pe cari le vizita regulat. Olandezii ce se găseau la Roma au fost entuziasmați de acest gen de pictură, în care realismul, atât de drag acestui popor, găsea o nouă formă de exprimare. Tot Frans Hals se distinge și în acest gen de portret, pictând țigani, bufoni, muzicanți, de cele mai multe ori râzând. Prin tehnica lui asemănătoare cu a lui Rubens, el reușește prin câteva tușe largi să fixeze momentul viziunii, dela râsul plin de candoare al copilului până la rictusul respingător al cinicului.

Influența lui Frans Hals a fost determinantă în pictura acestui gen. *Jan Steen* este pictorul scenelor vulgare, ale interioarelor pline de fum, în cari țăranii petrec cu multă veselie. *Adrian van Ostade* pictează în acelaș gen, dar fără a avea darul de observație a lui Jan Steen, așa că pânzele lui par uneori convenționale.

Pictori ca *Gabriel Metsu, Terborch* sau *Gérard Dou,* preferă să picteze societatea mai bună. Scenele au un caracter de intimitate vădită și sunt de cele mai multe ori animate de mai multe persoane.

Pieter van Hooch este prin excelență pictorul micilor gospodării olandeze. Este un admirabil observator al scenelor ce se petrec în acele interioare primitoare, în cari se zăresc două, trei încăperi deschise una într'alta, spre a permite un savant joc de umbră și lumină și cari toate do-

Vermeer van Delft: Danteliera

vedesc gustul de curăţenie şi de ordine, specifice poporului olandez.

Vermeer van Delft se distinge ca cel mai talentat dintre maeştrii olandezi. Pictura lui are oarecare înrudire cu cea a lui Pieter van Hooch. Ca şi dânsul Vermeer pictează cu predilecţie scene casnice. Vermeer însă este un mai bun colorist, care cunoaşte la perfecţie valoarea fiecărui ton, pe care ştie să-l întrebuinţeze cu atâta măestrie, încât micile sale pânze sunt adevărate capod'opere. „Danteliera" (Louvre) ilustrează admirabil acest gen de pictură olandeză, care s'a bucurat de o mare favoare în tot decursul secolului şi care desigur a influenţat pe unii pictori francezi din secolul următor, cum s'a întâmplat cu Chardin.

In sfârşit, peisajul are un loc cu totul aparte în mişcarea artistică a Olandei. Artişti ca *Berchem, du Jardin,* aduc din Italia peisajii delicate, dar pictorii cari fac adevărata măreţie a peisajului olandez sunt cei rămaşi în ţară, cari se inspiră din pitorescul patriei lor.

Hobbema este un observator fidel, pentru care cultul adevărului este mai presus de căutarea frumosului.

Van Goyen pictează cu predilecţie maluri de râuri şi canaluri, într'o gamă de tonuri aurii şi brune, cari dau pânzelor sale un aspect aproape monocrom.

Alţi pictori, probabil sub influenţa preocupărilor lui Rembrandt, nu se mai mulţumesc numai cu stricta observare a realităţii, ci caută ceva mai mult, vor să descopere ceeace dă viaţă şi suflet acestor peisajii. *Ruisdaël* este cel mai de seamă dintre aceşti pictori, el caută şi reuşeşte să facă o adevărată psihologie a peisajului. Peisajiile de iarnă, cu întinsele spaţii albe, pe cari se proectează jocurile umbrelor întunecate, simbolizează toată tristeţea anotimpului. Marea, care le-a adus Olandezilor expansiunea colonială, cu toate bogăţiile ei, dar în acelaş timp şi eterna lor duşmană, ameninţându-i mereu cu inundaţia, formează subiectul favorit al peisajiilor lui Ruisdaël. Pictura acestui mare artist a exprimat, cu două secole înainte de romantism, peisajul care corespunde unei stări sufleteşti. Artiştii ce s'au grupat în jurul lui Ruisdaël, au fost inspiratorii şcoalei de peisajişti francezi din a doua jumătate a sec. XIX, cunoscută sub numele de şcoala dela Fontainebleau.

* * *

Cu *Rembrandt* pictura olandeză se ridică cu mult deasupra preocupărilor artistice contemporane. El este primul artist care în sensul cel mai profund al cuvântului reuşeşte să dea un conţinut filozofic picturii sale.

Rembrandt van Rijn s'a născut în 1606 la Leyda. Tatăl său, deşi era un morar sărac, a înţeles să-l ajute pe tânărul Rembrandt să înveţe pictura şi astfel îl vedem intrând în atelierul unui mic pictor, aproape necunoscut, cu numele de van Swanenburgh. După trei ani petrecuţi în acest atelier părăseşte Leyda şi după sfatul tatălui său îşi continuă studiile timp de câteva luni la Amsterdam, în atelierul lui Pieter Lastmann. După întoarcerea lui acasă, Rembrandt începe să lucreze singur şi de aici încolo nici o influenţă streină nu-l va mai impresiona. El nu cunoaşte Italia, nici nu vrea s'o cunoască, nu se interesează de ceeace pictează ceilalţi artişti contemporani; el are un ideal bine stabilit, pe care caută să-l atingă prin munca lui neîntreruptă.

Comenzile devin din ce în ce mai numeroase, aşa că tânărul artist se vede nevoit la 1631 să se stabilească la Amsterdam, oraş în care-şi va trăi restul vieţii.

In anul următor pictează „Lecţia de anatomie a Dr. Tulp", tablou care-l face în curând foarte cunoscut. Tabloul acesta este începutul epocei glorioase şi fericite din viaţa lui Rembrandt. Artistul se căsătoreşte cu o tânără fată din buna societate a capitalei, Saskia van Uijlenburgh. Cu zestrea nevestei, care era bogată, precum şi cu banii nu-

meroşi câştigaţi cu tablourile sale, Rembrandt începe să cumpere, cu o oarecare risipă pentru spiritul econom al olandezului, o admirabilă colecţie de opere de artă, de covoare şi mătăsuri orientale, de bijuterii costisitoare, lucruri pe cari le-a pictat în multe din tablourile sale. Luxul şi extravaganţa îl fac, cu toate că datoriile încep să-l cam supere, să cumpere în cartierul evreesc al oraşului, o casă unde să-şi poată aşeza minunata colecţie.

Norocul însă, care părea să-l favorizeze ca şi pe Rubens, începe să-l părăsească. In 1642 moare Saskia şi aceasta este începutul unui şir de nenorociri ce-l vor urmări până la moarte.

Hendricke Stoffels, menajera, mai apoi a doua soţie a maestrului se ocupă de educaţia fiului Saskiei, micul Titus, pentru care Rembrandt a avut o profundă dragoste. In acelaş an maestrul pictează celebra „Rondă de noapte", tablou care avea să însemne o dată importantă în pictura olandeză. Contrar tuturor aşteptărilor, tabloul este primit rece, ba chiar refuzat de corporaţia Sf. Andrei care-l comandase, pretextându-se că „portretele nu sunt vizibile din cauza luminei stranii." Era tocmai ce voise artistul, să învelească toată scena într'o lumină misterioasă, care să poată să ajute realizarea unei unităţi psihologice între diferitele personagii. După eşecul acestui tablou favoarea marelui public îl părăseşte. Rembrandt

Rembrandt: Portretul lui Titus

însă nu se lasă abătut, ci continuă să lucreze, după cum credea el că este mai bine, după cum sufletul său o cerea. Arta lui îşi găseşte acum adevărata formă de exprimare. Culorile şi lumina au ajuns la o perfecţiune reprezentând admirabil conţinutul sufletesc al tablourilor sale.

Dar nici bunăvoinţa şi grija Hendrickei, nici cea a câtorva prieteni nu-l pot ajuta pe Rembrandt, care în 1658 este nevoit să-şi vândă casa şi să-şi vadă valoroasele colecţii licitate de creditori. Hendricke şi Titus vor întreţine pe maestru din munca lor, fiindcă dânsul, cu toată insistenţa câtorva binevoitori cari îi atrag atenţia că dacă nu-şi schimbă maniera de a picta, nimeni nu-i va cumpăra pânzele, nu înţelege să facă nicio concesiune marelui public.

In epoca acestor dureri şi nenorociri pictează maestrul cele mai frumoase pânze ale sale. In cea mai mare parte sunt scene inspirate din vechiul Testament, pe cari le ştia reda cu tot farmecul şi profunzimea Sfintei Scripturi. Tot din vremea aceasta datează câteva minunate autoportrete, în cari parecă poţi ceti toată durerea şi resemnarea omului în faţa sorţii. In 1662 pictează tabloul cunoscut sub numele de „Sindicii", reprezentând cinci negustori de pânze, împreună cu un servitor, adunaţi în jurul unei mese unde-şi fac socotelile. In acest tablou Rembrandt a renunţat la orice detaliu pitoresc, scena este sobră, costumele sunt negre, singura pată de culoare este covorul întins pe masă, care pare că strânge lumina ce vine de undeva de sus.

Portretele acestea magistrale sunt foarte cunoscute, reproducerile s'au popularizat de multă vreme, totuşi emoţia pe care o simţi în faţa pânzei amintite este greu de descris. Poate fiindcă nici o operă a lui Rembrandt nu poate fi reprodusă, atmosfera de lumină şi culoare a pânzelor sale trebue văzută, spre a putea fi simţită cu adevărat.

Maestrul are nenorocirea de a pierde în 1664 pe Hendricke, credincioasa lui tovarăşă de suferinţă, iar patru ani mai târziu moare Titus, fiul mult iubit. Rembrandt este bătrân, trist, lucrează totuşi. Din anul morţii datează autoportretul dela Louvre, în care parecă ne privesc ochi de dincolo de lume... In 1669 moare, părăsit de toţi cei ce l-au iubit şi uitat de toţi cei ce-l admirau în tinereţe.

In opera genială a lui Rembrandt vom găsi o continuă preocupare de a găsi laturea profund omenească a modelelor sale. El ştie să picteze sufletul omului cum nimeni n'a ştiut s'o facă înainte şi după dânsul. Poate Shakespeare şi Beethoven au fost atât de aproape de sufletul

omului, mai ales în suferințele lui, cum a fost Rembrandt.

Când pictează scenele biblice, personagiile sale au o bunătate și tot odată o spiritualitate necunoscută până atunci în pictură. El Greco a cunoscut și el neliniștea sufletească a lui Rembrandt, el însă n'a reușit să găsească rezolvarea acestor probleme ca maestrul olandez. Când pictează pe Mântuitorul nu-l pictează frumos, ca Leonardo, sau puternic ca Michel Angelo. In trăsăturile Lui găsim în schimb aceea blândețe și modestie pe care ar trebui să ne-o însușim, dragostea față de semenii noștri. Tabloul „Samariteanului milostiv" (Louvre) sau „Pelerinii din Emaus" (Louvre) arată aceste preocupări ale lui Rembrandt.

Mijloacele tehnice prin cari maestrul reușește să exprime preocupările sale filozofice, sunt jocul de lumină și de umbră. Cele mai simple forme primesc un conținut nou, necunoscut nouă, atunci când lumina aceea misterioasă aurie învăluește scena. Nu este numai lumina soarelui care dă viează, este o lumină internă care înobilează sufletul.

Rembrandt este primul artist în sensul modern al cuvântului, care este sclavul inspirației sale și dacă trebue, chiar victima ei. Toată pictura modernă a ultimelor două secole, până în zilele noastre, pleacă dela problemele vieții interioare pe cari Rembrandt le-a cercetat pentru întâia oară.

Cu dânsul se încheie pictura olandeză. După un geniu ca al său nu putea veni nimic altceva, decât decadența.

INSERARE

de IULIAN CHITTA

Ca ghiara pisicii, din teacă,
Din cranii de văi
Ies ghiarăle umbrei,
Se 'ntind pe pământ.
Flamuri de besnă s'apleacă
Și-ating clopoțeii pe cruce
La cap de mormânt.

Gureșe vrăbii
Adorm printre ramuri;
Tăcerea, în flamuri
De taine
Și spaime,
Coboară din deal.

In plânsul truditelor care
Purtate de boii domoli,
In colbul de vite scornit,
Cu ultima frunte de deal ruginiu,
Ziua se stinge;
O candelă tristă, uitată
Sub sfânta icoană-afumată.

...La margini de suflet sdrobit
Spaimele cresc
Cu fluxul de umbre.
Viața se trage 'n bârlog,
Iar ochii, jăratec aprins,
Cu teamă privesc în besna ce vine...

CÂNTEC NOU

de ION CHEREJAN

Soarta asta poate ni-i
Fâlfâire de luceafăr,
Poate pasul inimii
A pierdut drumul cel teafăr.
Cu condeiul și cu visul
Mai săpăm sorții capcane,
Ca să ne înghită-abisul
Și svonul slovelor avane.
Care mână să mângâie
Fruntea pală de'ntristare?
Nime'n seară nu ne știe,
Decât Fata 'nsingurare...
Care buză să ne ardă
Buzele în primăvară?
Versul, (slutul!) ni-i cocardă,
Si destinul, o vioară.
Line lunecări de lună
Peste teii primăverii,
Numai inima nebună
Vă desmeardă 'n bezna serii.
Numai versul ne sărută
Ca o buză care arde
Visul van și soarta slută
Scrisă cu singurătate.
Ce s'aștepți în pragul serii
Fata care va să vie?
- Numai fluerul minunii
Ne va plânge 'n elegie...

Catedrala *Vedere dinspre Teatrul Național*

CATEDRALA – DUPĂ TÂRNOSIRE

de Pr. FL. MUREȘANU

II

Dela târnosire și până azi pomenim următoarele momente memorabile din istoria Catedralei:

1. Vineri 17 Mai 1935 P. S. Episcop Nicolae Ivan împlinise vârsta de 80 de ani. Adunarea eparhială a acelui an, căreia i-a premers o liturghie arhierească săvârșită în catedrală de Episcopul Ioan Stroia al armatei în prezența P. S. Nicolae Ivan și a membrilor Adunării eparhiale, a luat proporții sărbătorești memorabile.

Tot ce a avut Kolozsvár-Clujul elită, în frunte cu Ministrul Cultelor Al. Lapedatu, a fost de față cu acel prilej atât în Catedrală cât și în sala festivă a reședintei episcopale, și și-a manifestat sărbătorește sentimentele de admirație, de iubire și devotament față de marele arhiereu care împlinise vârsta de 80 de ani încă în depline puteri de muncă binecuvântată. Manifestația acelei zile de 26 Mai 1935 începută în Catedrală a fost resumată într'un volum omagial intitulat: Prinos P. S. Episcop Nicolae Ivan.

2. Luni 3 Februarie 1936 la orele 3 și jumătate după amiazi s'a săvârșit din viața aceasta întâiul episcop al reînviatei ctitorii a lui Ștefan cel Mare, *Nicolae Ivan.* Indată toate clopotele Catedralei au vestit tuturor că acela care a fost marele arhiereu și neîntrecutul ctitor de așezăminte, nu mai este printre cei vii.

Guvernul țării, apreciind activitatea extraordinară a Episcopului Nicolae Ivan, a hotărît să-i facă funeralii naționale.

A doua zi, Marți 4 Februarie rămășițele pământești au fost duse și așezate pe catafalc în biserica „Sfântul Nicolae". Aci au rămas până Joi având lângă catafalc, fără întrerupere, pe profesorii și studenții Academiei teologice.

Joi 6 Februarie înainte de amiazi, încadrat într'un cortegiu impunător, sicriul cu rămășițele pământești a fost adus în Catedrală, unde la ceasurile 11 s'a început prohodul săvârșit de I. P. S. S. Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan asistat de PP. SS. Episcopi Vasile al Caransebeșului, Andrei al Aradului și de un mare sobor de preoți și diaconi. Răspunsurile funebre le-a dat corul teologilor condus de Prof. Dr. V. Petrașcu. Acordurile zguduitoare amplificate de arcuirile bolților Catedralei au pus sufletele celor de față în nemijlocită atingere în marile taine ale eternității.

A vorbit I. P. S. Mitropolit Nicolae Bălan în numele Bisericii ortodoxe române; Ministrul Dr. C. Angelescu în numele guvernului; Prof. univ. I. Lupaș în numele Academiei Române al cărei membru onorar a fost defunctul; Prof. univ. N. Bănescu în numele Senatului; General Dr. N. Marosin în numele armatei, Prot. stavr. Dr. Sebastian Stanca în numele eparhiei văduvite; Rectorul Fl. Ștefănescu-Goangă în numele Universității; Prof. univ. N. Drăgan în numele Municipiului al cărui cetățean de onoare a fost defunctul;

Prof. univ. Sextil Pușcariu în numele „Frăției Ortodoxe Române"; Prof. univ. Onisifor Ghibu în numele Ligii; Protopopul de Alba-Iulia Alexandru Baba și Protopopul Nicolae Vasiu al Kolozsvár-Clujului.

Terminându-se cuvântările, I. P. S. Mitropolit Nicolae citește molitva de dezlegare. Bolțile Catedralei se înfioară din nou de acordurile imnului „In veci pomenirea lui". Preoții ridică sicriul, îl coboară în cripta de sub altarul Catedralei și îl așează în mormântul de beton.

La 3 Februarie a fiecărui an se slujește parastas, iar custodele mormântului, Părintele Fl. Mureșanu săvârșește jos în criptă Panahida mică.

Zilele de 3–6 Februarie ale anului 1936 rămân zile de copleșitoare jale în analele Catedralei. Ele închee prima etapă în istoria ei după anul târnosirii.

3. In ziua de 29 Aprilie 1936 colegiul electoral al Bisericii ortodoxe române, întrunit la București, a ales cu o impresionantă majoritate de voturi ca urmaș al episcopului Nicolae Ivan pe P. C. Protoiereu Nicolae Colan, rectorul Academiei teologice Andreiane din Sibiu. Abia acest eveniment fericit a fost în măsură să pună capăt doliului adânc pricinuit de moartea neuitatului Episcop Nicolae Ivan.

Noul ales a fost hirotonit în ziua de Rusalii aceluiaș an în Catedrala din Sibiu, iar în ziua de sfinții Apostoli Petru și Pavel (Luni 29 Iunie 1936) a avut loc înscăunarea în Catedrala Kolozsvár-Clujului.

Această zi simbolică (aleasă de oameni sau rânduită de Dumnezeu) deschide o nouă epocă atât în viața Eparhiei cât și în cea a Catedralei.

† Episcopul Nicolae Ivan

Actului înscăunării i-a premers sf. Liturghie săvârșită de I. P. S. Sa Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului. La dreapta a avut pe P. S. Dr. Nicolae Popovici episcopul Nagyvárad-Orăzii, la stânga pe P. S. Nicolae Colan al Kolozsvár-Clujului. Iar de o parte și de alta împrejurul sfântului prestol mare sobor de preoți.

P. S. S. Episcopul Nicolae Colan își rostește în Catedrală cuvântarea de înscăunare

Răspunsurile până la Evanghelie au fost date de corul teologilor condus de Prof. Dr. V. Pe-trașcu, iar după aceea până la sfârșit de corul mixt al Episcopiei condus de A. Bena. Catedrala a fost arhiplină. Dela praznicul sfințirii nu se mai desfășurase o slujbă atât de impunătoare.

La sfârșitul sf. Liturghii s'a desfășurat actul emoționant al inscăunării. Cei trei ierarhi impre-ună cu soborul au ieșit in fața sf. Altar. Intâi s'a cetit decretul regal de confirmare, apoi gramata mitropolitană. Urmează cuvântul magistral al I. P. S. Mitropolit: „Iți repet, Prea Sfințite și prea iubite episcop Nicolae, cuvintele pe care le-a a-dresat Domnul Apostolului Pavel pe când se găsea in Corint: „*Nu te teme, ci vorbește și nu tăcea — căci am mult popor în orașul acesta*". Intr'a-devăr, ai mult popor dornic să primească lumina lui Hristos în orașul acesta și in eparhia ce-ți este incredințată spre păstorire. Cu dragoste mare Te așteaptă să reverși peste suflete binecuvântarea invățăturilor evanghelice, să-l chemi la rugăciune lângă altarul strămoșesc unde găsește astâmpărare sufletească.

Prima fază din istoria reinființatei episcopii a Vadului, Feleacului și Kolozsvár-Clujului a fost o fază de organizare și de inzestrare cu așeză-minte necesare pentru desvoltarea ei mai departe. Neuitată are să rămână amintirea primului epis-cop *Nicolae Ivan*, că a știut să inzestreze epar-hia cu instituțiile cele mai trebuincioase.

Faza a doua care trebue să înceapă cu ve-nirea Prea Sfinției Tale la conducerea ei va fi o fază de lărgire a programului de activitate, fază de aprofundare a problemelor vieții spirituale, o epocă de misionarism viu pentru a da vieții credincioșilor un cuprins mai duhovnicesc"...

Toate aceste nădejdi și desiderate P. S. Ni-colae Colan le-a implinit dintru inceput și cu fie-care zi adaogă la ele spor de infăptuiri duhov-nicești.

Dupăce vorbește dl Prof. Al. Lapedatu, mi-nistru al Cultelor și Artelor, răspunde P. S. S. Episcopul Nicolae purcezând dela cuvântul sf. Apostol Pavel: „Vai mie de nu voi propovedui..."

La sfârșitul slujbei P. S. Nicolae Colan im-parte credincioșilor anafora, in timp ce soborul conduce pe I. P. S. Mitropolit și pe P. S. Nico-lae Popovici, in procesiune, la reședință.

Acelaș sobor revine și conduce cu aceeași ceremonie și pe P. S. Nicolae Colan. Dela cate-drală până la reședință mulțimea nesfârșită aclamă cu bucurie pe noul arhiereu.

*

Vlădica Nicolae Ivan a turnat in fier și a dăltuit in stâncă monumentala Catedrală. Vlădica Nicolae Colan a făcut pietrile să grăiască. Deo-sebit de predicile care nu lipsesc din cuprin-sul liturghiilor duminicale și ale sărbătorilor și pentru a căror rânduială insuși P. S. Sa a intoc-mit un scurt decalog, afișat in altar, in postul Paștilor anului 1937 a organizat in Catedrală un ciclu de conferințe pe care le-a deschis prin cu-vântul miresmuit al P. S. Sale. De atunci ase-menea conferințe impreunate cu Vecerniile in Duminicile Postului mare au intrat in tradiția Ca-tedralei, fiind ascultate de mari mulțimi de cre-dincioși. Din 1941 aceste conferințe au fost incadrate in concerte religioase pregătite și con-

P. S. S. Episcopul Nicolae Co-lan ieșind din Catedrală după înscăunare

duse de I. P. C. Sa Părintele Consilier eparhial Prot. Stavr. Laur. Curea, ținându-se și în postul Crăciunului câte un ciclu. Aceeași slujbă de propoveduire o săvârșește P. S. Sa prin cuvântul scris, fie în revista „Viața Ilustrată" fie în cărțile bibliotecii „Veniți de luați lumină" și în „Cărțile Vieții". In fruntea acestora se așează Noul Testament și Psaltirea, tipărite de curând cu purtarea de grije a P. S. Sale.

Dar nici cele materiale nu sunt nesocotite. In iarna anului 1939 se introduce în Catedrală caloriferul. Gerul iernilor făcea aproape cu neputință ascultarea slujbelor de către credincioși. P. S. Sa a înlăturat acest neajuns.

Incheind acest sumar istoric al Catedralei nu putem să lăsăm nesubliniat faptul că mâna dreaptă în conducerea lucrărilor de zidire și mai apoi de înzestrare a Catedralei, atât pentru Vlădica Nicolae Ivan cât și pentru P. S. Nicolae Colan, a fost Părintele Consilier Prot. Stavr. Dr. V. Sava, referentul secției economice a Consiliului eparhial dela punerea pietrei fundamentale până în ziua de astăzi.

SLUJITORII CATEDRALEI

Preoții: Prot. Teodor Cotuțiu (1933-1936); Prot. Dumitru Antal (1933-1934); Prot. Ion Goron (1934-1938); Preot Florea Mureșanu (1934 - până azi); Preot Teodor Ciceu (1940 - până azi).

Diaconi: Dr. Ion Vască (1933-1937); Dr. Orest Bucevschi (1933 - 1937); Vasile Bogdan (1933- azi); Anatolie Scurtu (1933-1940); Sever Suciu (1935-1940); Grigore Țurcan (1940-azi).

Corurile: Corul mixt al episcopiei. Dirijor Prof. A. Bena (1933-1940); Corul Bărbătesc al Studenților dela Academia teologică. Dirijor Dr. V. Petrașcu (1933-1940); Corul mixt „Bunavestire" Dirijor Ierodiacon Anatolie Scurtu (1938-1940); Corul mixt al Catedralei. Dirijor Prot. Laur. Curea (1940 - până azi).

Cântăreții Catedralei: Dimitrie Comșa (1933 -1940); Emanoil Țifrea (1934-1940); Leon Bândilă (1940 - până azi).

A. Pop: Cădelnițe

„FLORA" ŞI „FAUNA"

de V. VLAD

Sunt cuvinte tocite, rămase din vremea precoperniciană, când omul era prea mândru ca să poată privi cu îndestulă înțelegere spre flori, copaci şi animale. De atunci ştiințele naturale au progresat mult şi mândre de progresul lor, voesc să exproprieze în folosul lor şi pe om. Eu însă nu pot fi naturalist. Naturalistul studiază botanica şi pe mormântul mamei sale, eu însă caut strălucirea ochilor mamei mele în toate florile, deşi n'o găsesc decât rareori, în câteva. Când privesc forfota unor gâze în iarbă sau lupta lor ucigaşă, caut destinul omului. Eu nu pot fi naturalist, dar urmăresc atent viața florei şi faunei, căci pentru mine adesea ea e un simbol sau cel puțin o poartă prin care întrevăd viața mai vie, mai complicată, mai tainică decât o bănuim de obiceiu.

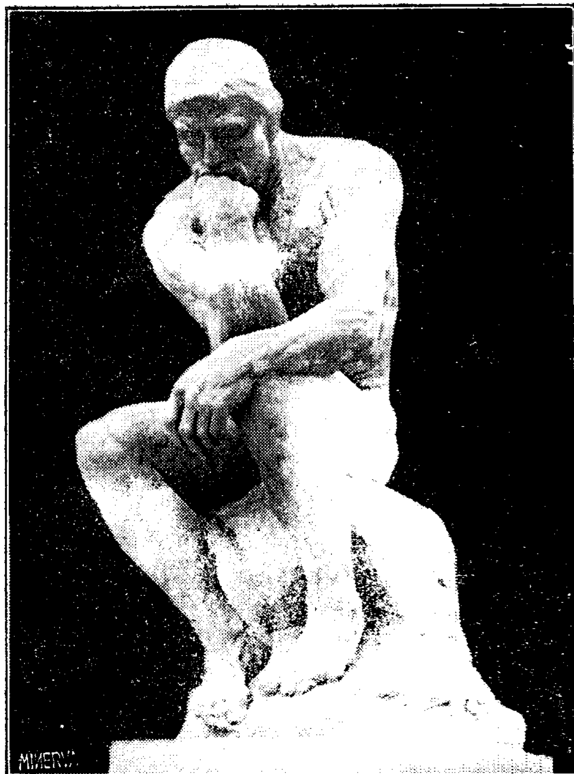
Singur într'un oraş mare din Apus. Am străbătut străzi forfotitoare de lume, am intrat în muzee, m'am suit în turnuri de biserici şi am privit peste coperişuri şi în lungul străzilor până în depărtări şi mi-am coborît atenția spre furnicarul de oameni de pe trotuare şi spre cutiile mărunte dar sgomotoase: tramvaie şi automobile... Era o zi tristă de primăvară şi norii, picurii de ploaie şi oamenii care-i vedem alergând fără rost m'au obosit. După masă m'am dus să văd grădina zoologică.

Am străbătut aleile printre multe viețuitoare zăvorîte. Nici ele nu erau prea vesele. Doar papagalii, cu penetul lor viu şi colorat, cu gălăgia lor vioaie, doar ei dacă au reuşit să-mi strecoare în suflet puțin senin. M'au impresionat vulturii închişi în cuşti, care îşi păstrau totuşi ținuta mândră, maiestoasă; m'au mirat mişcările vioaie ale greoilor urşi polari; m'a durut melancolia adâncă din privirile unor căprioare; m'a cutremurat mărimea şi nemişcarea rece a şerpilor încolăciți; am împietrit în fața mulțimii crocodililor cu ochi mici şi guri enorme, stând grămadă într'un bazin mâlos şi căldicel; de gândit însă nu mi-au dat decât maimuțele.

M'am oprit mai îndelung printre copiii ce stăteau în fața cuştilor cu gorile şi cimpanzei, care se mişcau greoi în două labe, sprijinindu-se din când în când în mânile lor lungi. Uneori țupăiau supărate şi aruncau priviri pline de răutate copiilor nizuindu-se din răsputeri să-i scuipe printre zăbrelele de fier.

O, cât omenesc era în dorința lor de răzbunare pe omul care le-a închis şi pe puiul de om, care le năcăja şi câtă înrudire între nămolul din sufletul omenesc şi strădania lor de a face răul, chiar şi atunci când din fapta rea făptaşul nu câştigă nimic.

Soarele uscă şi crapă pământul. De câteva zile năduful mă oboseşte; ca să pot citi caut umbra cât mai răcoroasă. In dosul girezii de paie, lângă semănătura de cucuruz, citesc în linişte pânăce ochii şi gândul se obosesc. Atunci închid cartea şi privesc verdele odihnitor al ierbii din jurul meu, florile pestrițe din lungul cărării, cerul albastru cu norii cei albi din depărtare. Gândul îmi zboară spre alte țări cu alte zări. Las cartea pe iarbă voind să-mi aduc mânile căpătâiu, spre odihnă. In mişcare am simțit o uşoară lovire răcoroasă. Lovisem corola floarei de bostan, ieşită din desişul porumbiştei spre lumină. In gând îi cer floarei iertare şi mă întreb: Oare-a durt-o? Cine mi-ar putea spune ce a simțit floarea când am lovit-o? Dar oare a simțit ea ceva? Privesc atent corola cea mare, de un galben viu, smălțuit. Ce palat întins şi strălucitor, cu ce cămări bogate e floarea aceasta, pentru gâze mărunte şi albine!

A. Rodin: Gânditorul

Ce să-i fac ca să mă ierte? Uite cum îşi caută floarea mea un sprijin cu cârceii întinşi. Caut un beţigaş uscat să-l fac dar celei bogat împodobite. Vâr lemnul în pământ în dreptul cârcelului. E un cârcel voinic, cu trei braţe, cele de pe margine sunt mari, doar mijlociul e mai mic. Braţul din stânga atinge beţigaşul. Oare îl simte? Oare când îl va cuprinde să se sprijine de el? Mişc puţin bâţul, gândind că poate aşa va lua mai repede în seamă darul meu. Aştept.

Liniştea e răscolită deodată deasupra mea de un stol de grauri ce trec cu fâlfâiri mărunte şi dese din aripi, spre dudul de lângă şură, încărcat de mană dulce. Stolul a trecut ca alungat de o spaimă nevăzută, iar acum piuie gălăgios, fericit că a ajuns la dudele negre şi mustoase. Venind din zare, pe deasupra dudului gălăgios, trece în zbor lin barza vecinului, abia mişcându-şi aripile.

Iată, cârcelul a început să schiţeze mişcarea de îmbrăţişare a beţigaşului. Oare cât a trecut de când i l-am dat, trei, patru minute?... Sărmana floare, putea ea să nu simtă lovitura mea, dacă cârcelul ei a simţit atingerea mult mai uşoară a lemnului?

Dar uite, că nu numai braţul atins vrea să îmbrăţişeze vreascul, ci şi braţul de dincolo, din dreapta. Oare braţul din dreapta a pornit să se mişte la îndemnul nemijlocit al fratelui său, ori poate un for central, anunţat de braţul stâng, a comandat şi celui drept să se pună în mişcare? Oare forul central, dacă există, unde sălăşlueşte, în floarea cea mare, lângă cămara albinelor şi gâzelor mărunte? Sau poate corola şi potirul, frunzele şi cârceii ascultă de un îndemn mai presus de ele? Intrebările se îmbulzesc în jurul floarei; poate că unora le-am găsi răspunsul, după îndelungi cercetări, altele îmi par însă închise cu şapte lăcate, ale căror chei s'au pierdut dela facerea lumii.

Cât de mult s'au apropiat braţele îndoite ale cârcelului de beţigaş! Uite, par'că se încovoaie văzând cu ochii! Cât de tulburătoare şi de vie e mişcarea aceasta a plantei! In curând beţigaşul va fi încolăcit de cele două braţe. Dar dacă i-aş lua cârcelului sprijinul dat, ce va face? Mişcarea lui se va opri în aşteptare? Curiozitatea mea învinge dorinţa de a face bine. Indepărtez surceaua, citesc câteva şire din carte şi apoi privesc iar cârcelul floarei pe care nu numai c'am lovit-o, dar am şi amăgit-o. Braţele cârcelului sunt şi mai apropiate. Deci *inerţia* nu e o lege numai a naturii moarte, a minţii omeneşti şi a mişcării animalelor, ci şi a reacţiunii florilor.

Floarea soarelui

Privesc norii albi, îndepărtați, dar gândul mi-e și acum cuprins de mirare: Ca *vie*, ce apropiată de mine îmi pare floarea, care *se mișcă*, nu legănată de vânt sau izbită de o altă forță dinafară, ci dusă de un îndemn dinlăuntru, ce-și are rostul în însăși viața plantei. Un astfel de rost poate fi chiar și în presupusa inerție din mișcarea cârceilor, căci dacă din întâmplare vântul ar împinge planta noastră până se atinge de tulpina tare a unui fir de porumb, o nouă adiere de vânt, venită ceva mai târziu, o poate împinge din nou spre aceeaș tulpină. Dacă în răstimpul celor două adieri de vânt cârcelul atins și-a îndoit brațele la vârf, se poate prinde acum mai ușor și să rămână legat cu cârligele brațelor de viitorul sprijin. Deci presupusa mișcare inertă, poate fi uneori un mecanism folositor plantei, poate fi o mișcare „dorită" de ea.

Peste câteva ore mă întorc la planta mea rămasă fără sprijin. Schimbare mare! Brațele care se încovoiaseră la vârf în formă de semicerc, în timpul cât bețigașul atingea pe unul din ele și care după ce îndepărtasem bețigașul, datorită „inerției", au continuat să se încovoaie, formând aproape un cerc închis, și-au revenit din impulsul mișcării „inerte" și între timp s'au îndreptat aproape de tot. Abia se mai poate vedea o ușoară îndoire

Cellini: Perseu cu capul Medusei

a bețelor, îndoire care amintește de departe cifra 3, iar a doua zi nici urmă nu mai observ în brațele cârcelului, din toată experiența mea.

Acum țâșnesc întrebări noi: Văd că brațele se încovoaie ușor dela vârf, dar sensibilitatea unde le va fi mai mare? Oare cârceii tineri sunt la fel de sensibili ca și cei maturi, sau sensibilitatea și desvoltarea lor cresc paralel? Cei bătrâni de tot, lemnoși, cred că nu mai simt nimic. Oare în răceala zorilor de zi, în amiaza caldă și în răcoarea înserării, cârceii sunt la fel de sensibili, reacționează la fel de repede? Oare cârcelul amăgit odată, l-aș putea amăgi, tot atât de ușor a doua sau a zecea oară?

Găsesc la planta mea un cârcel, pe care nu-l observasem până acum. E încovoiat *înlăuntru*, spre dreapta. In jurul lui nu văd nici un sprijin de care să se fi atins. Cine știe ce viețuitoare se va fi frecat în trecere de cârcel, după cum eu lovisem corola fără să vreau. Ating cu creionul meu *partea de dinafară* a brațului și aștept. Nu trebue să aștept mult și se vede clar: mișcarea începută într'un sens, urmând chemarea cea nouă, se îndreaptă în sens invers.

De când am făcut aceste experiențe s'au scurs câteva luni. Cărțile citite atunci, aproape le-am uitat, dar cele citite în cârceii floarei celei mari și galbene nu le voiu uita niciodată. Mereu îmi voiu aduce aminte de floarea mea și mereu mă voiu feri să mai lovesc vreo floare. Văzând cum simte cea mai ușoară atingere și cum reacționează de viu, cred că și pe ea o doare. Floarea mea, să mă ierți că mi-am câștigat această credință cu prețul amăgirii tale și să mă ierți că abia după potolirea dorinței mele de a ști, ți-am dat un sprijin, pe care nu ți l-am mai luat.

Pe cerul însângerat al apusului țipă cârduri de gâște sălbatice. Pe drumul neted, străjuit de salcâmi îngălbeniți, un plugar își mână carul încărcat de roadă. Câmpul a rămas aproape pustiu; e toamnă.

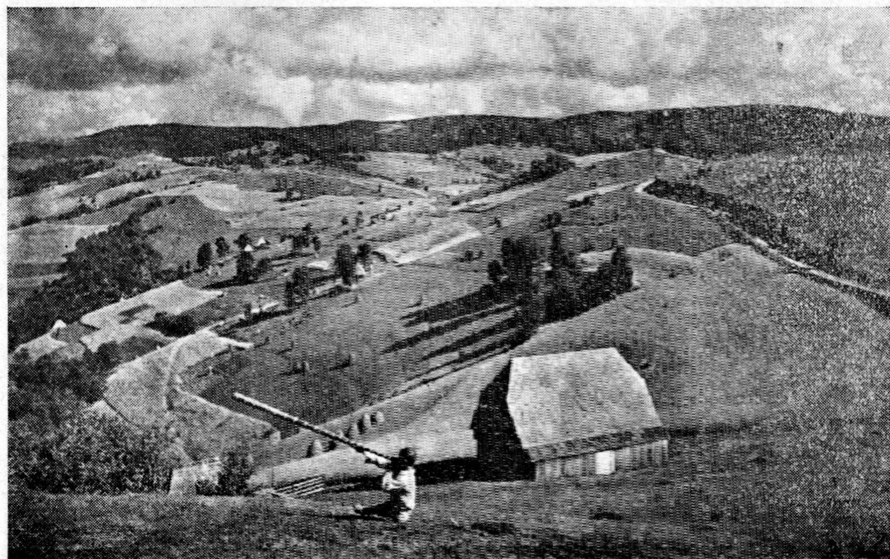
Trec pe o potecă străjuită de un șir de floarea soarelui înegrite, înțepenite, cu frunzele uscate și boțite, zdrențuite de cea mai ușoară atingere a vântului. Astă vară, când le-am văzut mai pe urmă, erau cu frunze mari, verzi, cu tulpină vie și flori uriașe galbene, mereu îndreptate spre soare. Acum stau înțepenite cu fața întoarsă spre miazăzi, nu mai au grija soarelui din apus. Par'că le văd că pe măsură ce se încărcau de mana sâmburilor, tot mai greu și mai greu le va fi fost să urmărească cursul soarelui. Dela un timp s'au oprit una câte una, cele mai tinere abia mai în-

cercând să mişte un pic fața din spre cerul răsăritului în spre cerul apusului. Acum că sunt uscate, având vii numai sâmburii viitorului din floarea înegrită, stau toate nemişcate ca nişte stafii. Le mai mişcă doar vântul ce le zurue sinistru în frunze... Sunt moarte, dar moartea nu a surprins pe nici una, sunt înțepenite, dar nu au fața îndreptată ori cum, ci doar spre partea cerului de unde au primit cea mai multă lumină. Acestea de aici toate au fața cea neagră îndreptată spre cerul de miazăzi, cele de colo de lângă pădurícea de salcâmi, având în spre miazăzi o perdea de umbră, sunt întoarse spre răsărit, şi uită-le pe cele răsărite în dosul casei vecinului, acelea având şi spre răsărit perdea de umbră, s'au întors cu fața spre apus. Toate pe măsură ce se încărcau de mană, tot mai greu şi mai greu le va fi fost să urmărească cursul luminos al soarelui. L-au urmărit doar pe cerul de unde le încălzea mai mult, apoi au înțepenit în nemişcare, cu fața cernită, spre partea cerului de unde au primit cea mai multă lumină.

Doamne, oare omul când îşi va ridica râtul din noroiu şi-şi va îndrepta *fața* şi *fapta* doar către partea de cer de unde luminează mai viu soarele idealului şi al dreptății?

Priveam odată câțiva mesteceni crescuți într'o pădure de brad şi m'a mirat asemănarea dintre mestecenii aceştia şi brazii înconjurători. In părțile copilăriei mele am văzut păduri întregi de mesteceni ce îmbrăcau dealurile cu frunzişul lor mărunt. Pe acolo mesteacănul nu creşte prea înalt, e adesea strâmb şi cu crengi neregulate, ramurile mai groase pornind uneori de jos, nu departe de pământ. Aici mesteacănul era altfel, el oglindea întru câtva chipul brazilor înconjurători: înalt ca brazii, drept ca şi ei şi nu avea decât la vârf un mănunchiu de crengi subțiri, îndreptate aproape lumânare, în sus. Mesteacănul adevărat era cel din pădurile de pe la noi, aici creştea aşa, silit de brazii înconjurători, care nu i dădeau lumină decât dintr'o singură parte: de sus. Crengile crescute strâmb şi lateral au rămas în umbră. N'au primit răsplata luminii, decât crengile care s'au supus disciplinii mediului înconjurător. Toate crengile crescute în umbră au tânjit, s'au anemiat, s'au uscat; verdele clorofilei era răsplata pentru crengile supuse disciplinei brazilor şi a luminei primite numai perpendicular.

In societățile omeneşti, bine organizate, e o disciplină asemănătoare cu aceea din pădurile de brad. Familia, cunoscuții, poliția... pedepseşte şi distruge toate tendințele strâmbe ale insului: minciuna, lenea, necinstea, furtul sau omorul. Când tradițiile morale ale unei societăți s'au întărit din veac în veac, răsplata succesului nu aşteaptă decât pe înşii supuşi disciplinei binelui social, pe acei ce dau dovadă că au simțul datoriei şi puterea jertfirii de sine, răsplata succesului nu aşteaptă decât pe cei ce dovedesc că ştiu ce e bunătatea, mila şi curajul. Intr'un astfel de mediu social chiar şi indivizii cari ar avea moştenite în sânge un complex de tendințe ce i-ar face să crească strâmb şi neregulat, ar fi siliți să se desvolte drepți, nizuind numai spre lumina venită de sus. Aşa e în unele medii sociale dela Nord: acolo înşelăciunea şi furtişagul de-o pildă e aproape necunoscut, iar închisorile stau goale ani de-arândul. Acolo şi mesteacănul oglindeşte structura brazilor înconjurători.

Vedere din Munții Apuseni

CEASORNICUL CASEI

de IOAN M. GĂLĂȚEANU

– „De, mamă Dino, ce să facem, să ne încontrăm cu Dumnezeu? Cine se pune cu puterea lui?... Ce o vrea, aia o face“...

– „Aşa e maică... aşa e! Ce vrea el, sfântu, aia e“...

– „Abia ne făcusem şi noi patru pereţi ai noştri... că mi-a scos păr alb chiria, m'am săturat, ca alba de ham, de uşile altora“...

– Tană maică, eu dacă ştiam mai de mult... e o mătuşe în colo pe lângă Reghin, meşteră nevoie mare, o aduceam pe aia şi ce-ţi spunea ea era sfânt“.

– „ O fi aia din Iuşi care... Dă ea şi argint viu“...

– „Ferească Dumnezeu, măiculiţă, asta numai cu lucruri sfinte şi cu ierburi face... dar, ce face ea, e făcut“...

– „Apăi, Dumnezeu să mă ierte, mai zic şi aşa, tot el e de vină. Când i-am spus: măi omule, haide să chemăm pe popa să facă o feştanie... Aşi! Par'că era lucru greu să îngropăm sub zid, acolo unde se auzea ţăcănitura, un vas cu aghiasmă şi busuioc dela Bobotează? Eu ştiu dela maică-mea, că de câte ori s'aude ceasul casei e rău de moarte, şi leac ori întorsătură... degeaba! Da' cu cine să te 'nţelegi? Asta e om care să se mai ia şi după ale femeii? N'om fi trăit şi noi d'a surda pe pământ... Şi vezi că tot eu mă canonesc cu el“...

– „Doamne, fată, te-i mânia, nu te-i mânia... aşa sunt ăştia care au vânturat lumea“...

– „N'ar mai fi fost să fie norocu meu!“... Şi biata Mitană, proptindu-şi coatele pe genunchi, îşi răzimă bărbia în palme şi începu a plânge.

– „Tana“ – s'aude strigătul bolnavului din odaia de alături, Mitană, mai lasă taina femeie... Vin-o încoace că vrea să plece domnul doctor“...

Femeia se ridică bombănind! – „Te-a pricopsit... Acuş pleacă“... – „Apăi s'auzim de bine Mitano, mamă“...

– „Of... umblă sănătoasă lele Dino“... Cu un căpătâi dela peşchirul de pe cap fâlfâie de câteva ori să mai alunge ale muşte care roesc pe lângă uşă înlăuntru.

– „Să ai grije mai de aproape, o întâmpină doctorul, eu n'am căutat că dacă sunt trimis dela Societate să nu-mi dau silinţa; vina e tot a dumneavoastră, că chemaţi doctorul când nu mai are nici el ce face“.

– „Domnule doctor, eu am făcut petiţia de Joi, cum am văzut că e greu; dar de, azi e Miercuri... de şase zile“...

– „Reclamaţi şi dumneavoastră, poate că aveţi dreptate“ şi recomandând încă odată bolnavului linişte, iar femeii îngrijire serioasă, a lăsat pe masă o reţetă cât un pomelnic de ctitor cu familie numeroasă, şi a plecat.

Mitana rămâne cu braţele încrucişate pe piept, uitându-se lung în urma lui; apoi întorcându-se către bolnav:

– „Ei, nu ţi-am spus eu? Păi ce, nu ştiu eu că unde e învăţătură multă e şi prostie cu caru? Nu era mai bine ca mine? D'am un pengeu, adu-

Fr. Şirato: Intoarcere dela târg

ceam pe aia dela Iuşi şi... în 3-4 zile s'alegea"...

Bolnavul s'a întors cu faţa către perete şi a aţipit, obosit după patru nopţi de neodihnă. Femeia a ieşit iarăşi în vârful picioarelor, şi-a rezemat capul de un dulap şi cu ochii aţintiţi în gol, ascultă.

Inalţă din umeri şi vorbeşte singură: Ce să mai cheltuiesc de pomană... tot se prăpădeşte. Uite, acuma nu se mai aude tăcăniţura,... par'că e un făcut – toată noaptea, cât îi este lui rău, nu mai conteneşte: „tic-tac, tic-tac, tic-tac;" dimineaţa pe la o vreme stă, după prânz iar începe. Eu cred că o să se prăpădească pe vremea când stă ceasornicul. Păcat de agoniseala lui... o viaţă de om la drumu de fier şi la urma urmei...

. . . .

Patru săptămâni de zăcere şi de două nopţi nu mai bagă limba în gură, bietul creştin! O ţine într'un geamăt. A apucat pe partea stângă şi altfel nu a mai fost chip să-l întoarcă, pentrucă ţipa ca din gură de şarpe.

N'au mai chemat doctor, n'au mai chemat nimic; în schimb femeile aduse de nevastă-sa i-au amărît sufletu cu buruiene, fumuri, cu descântece şi cu oblojeli.

Au mai adus şi pe Părintele să facă o feştanie, dupăce mai întâi l-a pus şi pe el – cum puse pe toate femeile – s'asculte la vestitorul morţii... ceasornicul casei.

Era Marţi, după a doua noapte grozavă, pe la ceasurile trei şi jumătate.

Mitana şi încă două bătrâne, în sală, pe scaunele lor picoteau de neodihnă.

In curtea vecinului, a cărui casă era lipită de a lor, lua uliţa în sus cu ţipetele lui un drăcos de copil.

– Dare-ar Dumnezeu, mamă, să te pui în patru scânduri, la moţata, s'aude blestemând doamna Olagnia.

Deodată Mitana tresare, ascultă, sare ca arsă de pe scaun şi... dă un ţipăt:

– „Mamă Ileană, scoală că se prăpădeşte Iorgu!"

– „Taci tu din gură, că mai multă spaimă faci... Cum o să moară?"

– „Iacă aşa, cum să moară... Ascultă dumneata... aşa e că nu se mai aude ţăcănitura în zid? Niciodată n'a mai stat la vremea asta... moare Iorgu... dă fuga şi chiamă pe popa Vasile"... începe să plângă şi intră în odae. Bietul bolnav care de trei săptămâni asculta la proorocirile femeii lui, ajunsese de o vreme şi el să creadă că aşa trebue să se întâmple: tace ceasul s'a isprăvit şi cu zilele lui. Nu-l încredinţaseră unu, doi, nouă, ci toţi, care cum venea şi asculta, pus

A. Jiquidi: Un aldămaş

de Tana, înălţa din umeri, îşi făcea cruce şi şoptea... „Doamne fereşte, săracu!“...

– „Taci fată, poate că mai are de trăit şi tu cu plânsul tău îi tai inima, moare omu cu zile“...

– „Lasă-mă lele Uţo, par'că ai fi copil şi dumneata. Ai albit de pomană, zău“...

– „Tu... ai fi având dreptate, ce să zic. Da'... barămi făcut-ai cele ce a spus doctorul?

– „De pomană! Când a început să i se subţieze nasul, să i se bombeze „mărul“ în beregata gâtului şi junghiuri pe sub unghii... nu mai e de doftorii...

. . . .

S'a prăpădit cu zile bietul creştin!

A doua zi la ceasurile cinci şi jumătate şi-a dat sufletul.

După ce l-au scăldat, l-au primenit şi l-au aşezat pe o masă în mijlocul odăii, au înştiinţat Societatea, iar aceasta a trimes imediat un „delegat“ însoţit de un medic pentru a „verifica“ moartea.

. . . .

– „Lasă să nu-mi dea nici un ajutor, da barăm mi-am sărat sufletu cu el. Auziţi dumneavoastră, doctor... păi, mai bine îi dam cârpa mea şi-mi puneam eu căciula 'n cap...

Vrea să crez ce-mi spune el, nu ce văz eu cu ochii mei... I-a găsit acuma boala; de-a atâta timp dă-i cu freba... frebă... acuma a sucito, zice că a fost friguri în stomac... Aşa e femeia proastă,... mi-o părea rău cât oi fi că nu l-am pus şi pe el s'asculte colea 'n zid... s'audă şi el „freba“ unde e... E! Aşa că de eri după prânz nu se mai aude nimic în zid. A zornăit odată par'că s'ar fi spart ceva şi de atunci a şi început răposatul să se muncească de moarte!...

Trăsni-i-ar sfântu de doftori!“...

Printre aceia care veniseră, după obicei, era şi doamna „Olagnia“ o vecină soţia unui slujbaş dela administraţia financiară a judeţului.

– „Ce mai faci, doamnă Olagnie?“

– „Ce să fac, bătrâno? Ia, nu ştii,... când nu găseşte omu de lucru pe lângă casă?...

– „Da... pare-mi-se băiatul nu te prea ascultă“...

– Ei! Ce să-mi facă el? Parcă-l pot pune la vreo treabă... Copil“...

– „Te auziam ieri ocărându-l...“

– „Aşa e, drept, că zidul acesta e tare subţire şi e tocmai în dreptul camerei noastre s'aude tot de aici colo şi de acolo aici, când e linişte mai ales... Să fi avut toţi copiii ca pe ăsta, Dumnezeu mă ierte, îi strângeam de gât de mititei. Un nebun, un nebun, de... m'a speriat“...

– „Apoi, ăştia ajung oameni cum se cade, când sunt mari“...

– „Or fi ajungând ei, dar până atunci te îmbătrânesc fără vreme“.

Să vezi ce mi-a făcut ieri: am în pridvor un bufet şi în faţa bufetului o canapea... ne mai trântim peste zi acolo, că e mai răcoare, ca să nu mai stric paturile în odăi. Gogu, bărbatul meu după ce mănâncă se întinde pe canapea, până ce mai trece căldura ca să poată ieşi în oraş. Eri ca de obicei şi-a scos vesta şi a spânzurat-o într'un cui bătut înadins cam în dreptul ăsta – şi arată cu degetul la înălţimea unui om.

Pe la trei a venit odăiaşul de la Administraţie şi l-a chemat la birou, nu ştiu pentru ce; a luat în grabă numai haina pe el şi a plecat în grabă spre Administraţie. Diavolul de copil – eu spălam vasele 'n bucătărie – s'a urcat pe capul canapelei a apucat vesta tatălui său a întors buzunarele în jos. Aud din bucătărie zornăind; când viu, el plângea... şi nu putea să se dea jos. Vărsase nişte gologani din vestă pe nişte păhăruţe de lichior şi ceasul lui tatăl său... i-au sărit capacele şi s'a spart geamul... Apăi l-am dat eu de o ţinut minte“...

Încet, încet, Mitana atrasă de povestea doamnei Olagnia s'apropie;

– „Cam pe ce vreme a fost aceasta, doamnă Olagnie?“

– „Trei, trei şi jumătate, mai mult nu cred să fi fost...“

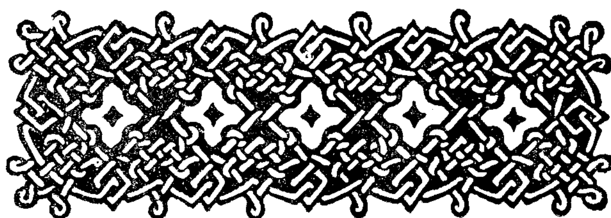
– „Trei şi jumătate!... Dar dimineaţa unde era ceasul aşa cam pe la 8“.

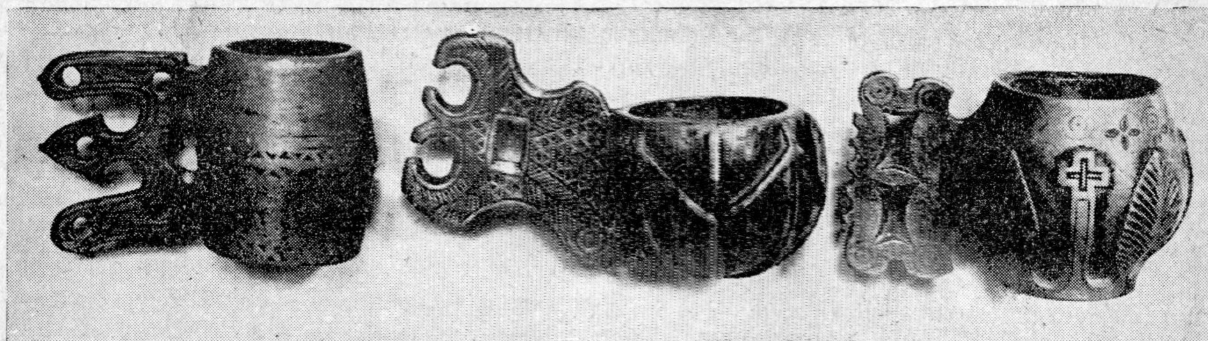
– „Era la bărbatul meu“.

– „Şi până la 2–3 era tot în perete?“

– „Bine înţeles, când venea dumnealui acasă... Dar de ce 'ntrebi?“...

Fără să mai spună un cuvânt Tana se ridică, s'apropie de mort şi svârlindu-se cu faţa între florile depe pieptul lui începe a se văicări: „Iorgule Iorgule, iartă-mă Iorgule... eu te-am băgat în pământ... cu prostia mea... cu „ceasu“ care nu era, Iorgule, ceasul casei... Era ceasul lui domnul Gogu“...

CRONICA LITERARĂ

Titus Poenaru: POVEŞTI NĂSĂUDENE. Editura Gazetei „Săptămâna". Beszterce-Bistriţa 1943. Pag. 70 Preţul P. 2.

Intr'adevăr, pe cât sunt de uimitoare, pe atât sunt şi binefăcătoare efectele culturii moderne în afară de aplicarea lor la maşinăria destructivă a războiului. In raport cu cele produse azi de ştiinţă, giganticele lucrări atribuite titanilor din vechea mitologie grecească ne apar drept încercări copilăreşti, săvârşite de nişte ucenici începători. Şi nu e prea departe timpul când omul încă tremura în faţa unor anumite fenomene din natură. Azi însă le stăpâneşte pe toate prin puterea şi agerimea minţii sale iscoditoare.

Datorită acestor uriaşe realizări din ultimele decenii lumea progresează rapid. Paralel cu acest progres viaţa se complică, se mecanizează nu numai la oraşe, ci şi la sate, cari pierd treptat din aspectul şi farmecul lor patriarhal de odinioară. Schimbarea produsă însă nu e numai de natură externă, manifestându-se doar în schimbarea porţii lui şi a caselor, ci e şi internă, constând într'o vădită transformare a întregului fel de o fi şi gândi al ţăranului nostru atins de aripa fâlfâitoare a ştiinţei tehnice contimporane, ucigătoare a sufletului primitiv. De această schimbare şi-a dat seama şi poetul când a exclamat, cuprins de mâhnire în faţa pătrunderii ritmului nou în viaţa seculară a satului: „Pe unde trece drum de fier, toate cântecele pier". Dispar însă nu numai „cântecele bătrâneşti", cum ar spune Barbu Lăutarul, ci se dau uitării şi poveştile cari dădeau altădată atâta farmec şezătorilor, fiind înlocuite cu şlagăre şi romanţe auzite la radio sau la patefon. Deodată cu ele dispare şi se nărue o întreagă lume de vis, care ne-a încântat anii copilăriei şi se îngroapă atâtea comori spirituale ale poporului nostru. A le păstra şi transmite generaţiilor viitoare e o datorie naţională.

Prin această prismă privind, semnalăm cu bucurie apariţia volumului „Poveşti năsăudene", felicitând pentru opera lăudabilă pe harnicul culegător Titus Poenaru, un talentat şi bine apreciat poet şi scriitor din generaţia tinără. Citindu-le azi ele au darul de a descreţi fruntea, fie şi numai pe o clipă, purtându-ne în lumea lui Roşu, Galben, Verde şi Negru Împărat, a lui Pipăruş Viteazul, într'o lume locuită de smei şi de tot felul de animale năzdrăvane. Iar „Omul cu gâsca", ultima din volum şi singura povestire cu subiect real, deci lipsit de supranatural, stârneşte adevărate hohote de râs, expunând hotărîrea tenace a unui ţăran isteţ de a-şi împlini cu orice preţ promisiunea făcută în auzul unui târg întreg, de a croi trei bătăi unui domn care-l pălmuise şi-i luase şi gâsca fără să i-o plătească.

Expuse într'o limbă uşoară, curgătoare, pe alocuri chiar poetică, lectura lor e din cale afară de plăcută. Semnalăm doar unele anacronisme: b. o. atunci când povestitorul vorbeşte de „vapoare, de armă încărcată sau de fabrici de cherestea cu două gatere", cari ar fi existat în timpul preistoric al poveştilor.

Specific pentru aceste basme culese dela mai mulţi povestitori e faptul, că în nici unul nu întâlnim ca erou principal pe Făt Frumos. In schimb e nelipsită Ileana Cosinzeana. Dar în timp ce 'n alte basme româneşti ea e 'nfăţişată, în general, cu plete blonde, aci apare împodobită cu „păr verde din cosiţă-i cântă". Aceste particularităţi însă şi mai câteva provincialisme încă nu sunt suficiente pentru a le numi „năsăudene". Ar

merita această numire, dacă ele ar fi cunoscute numai în părțile năsăudene sau dacă s'ar constata că de acolo s'au răspândit și în alte regiuni. Până la această probă să ne fie însă permis a le considera drept produsul fanteziei românești de pretutindeni. EMIL NICOLESCU

Titus Poienaru: PAGINI DE VERS. Tipografia „Minerva", Beszterce-Bistrița.

S'a întâmplat cu poezia tinără dela Nord o gravă contaminare de acea „tristețe metafizică" suverană peste întreaga producție poetică din ultimele două decenii. „Gravă" fiindcă oricât s'ar vrea să i se piardă urma și să se creadă că moneda a fost bătută cu efigie proprie, ea rămâne debitoare aceluiaș singuratec isvor din care a plecat, devastându-l. Dar, despre această devastare a unei opere care își trăiește contemporan dramatica-i glorie, s'a scris (și se va mai scrie) nu de mult, printre alții și de către dl. Ion Șiugariu, atentul observator al vieții poesiei dela revista Fundațiilor Regale.

Aici la noi, se pare, contaminarea s'a făcut sub o formă proprie, mai mult din „auzite", cum la un moment dat din circulația unui svon se fac o seamă de variante, fiecare purtând amprenta unei anumite creații fantaste, toate însă având aceeași sursă – svonul.

S'a svonit astfel despre niște curți unde dorul își are marele său univers în vecinătatea cerului, a luminii, a tristeții; unde totul fâlfâie într'o atmosferă de mit și transcendență; s'a svonit despre o mare trecere, despre o cumpănă a apelor; despre lauda unui somn, în care trupul vegetează iar sufletul *cu lumina lui sporește a lumii taină* și *tot ce-i ne 'nțeles se schimbă 'n ne 'nțelesuri și mai mari.*

In acest climat de neliniște metafizică s'a încadrat o întreagă generație de poeți, foarte puțini fiind aceia care au isbutit să cânte pe coardă proprie viziunea obsedantă a mirajului metafizic (de ce o fi numind oare Nae Ionescu metafizica o mărturisire lirică?)

Dl Titus Poienaru a fost fermecat la rândul său de această pierdere și volatilizare lentă în misterele cosmice, dovadă cartea sa recent apărută „Pagini de vers". O poezie însă la care a colaborat în mare măsură și *graba* – dar despre aceasta mai la urmă.

In genere poezia dlui T. Poienaru e o poezie de notație, descriptivă, în ton stins, elegiac, tema nefiind altceva decât un pretext pentru elementul sonor al metaforei. Desigur și acesta își are rostul său și sunt subiecte care însile il cer – fără ca poezia să ajungă la „riscuri suprarealiste". In acest sens pot fi citate următoarele versuri:

Cu năframă fumurie
Și cu degete de ploi
Trece toamna peste vie,
Fuge peste câmp stafie
Urmărită de copoi.

Vine 'n prispa mea pustie
Și cu pletele vâlvoi
Scrie 'n cărți melancolie
Cu cerneală arămie
Și condee de noroi.

Saltă peste crâng zurlie
Și îl scarmănă de foi,
Varsă lacrimi de leșie
Și coboară sihăstrie
Peste 'ntinderi, peste noi.

(Cu năframă fumurie pag. 58).

Astfel, nici „degetele de ploi", nici „condeele de noroi" și nici „lacrimile de leșie" nu riscă să cadă într'o imagine bombastică sau confuză. Din contră, utilizând aceste procedee, reușește să ne dea o poezie dinamică, deși cu ușoară reminiscență din Topârceanu. Dealtfel singura de această natură.

Sau, altă dovadă că poetul poate face uz de mai puțină sonoritate verbală, dându-ne o poezie de esență, sobră și calitativă:

Lungi se 'nșiruesc în înserare
Sulițí tremurânde către cer,
Stau pe maluri semne de 'ntrebare
Plini de 'nfiorare și mister.

Ii sărută luna peste frunte
Și 'n oglinda undelor tresar,
Li s'așterne umbra 'n vaduri punte,
Murmurându-și cântecul bizar.

Stau în pragul apei siluete
In amurg de liniște cernut,
Poartă amintirile în plete
Și povești cu câte-au mai văzut

(Plopii, pag. 60).

Ceeace am accentuat dela început, că poetul a colaborat în mare măsură cu graba, o considerăm tot un fel de contaminare.

S'a vorbit atâta despre imagismul căutat care n'are nicio corespondență cu peisajul interior. E într'adevăr o boală fără leac a poeziei așa zise tinere? Dar dl. T. Poienaru nu e nici întâiul care s'a îmbătat de prea mult azur și nu va fi nici ultimul. Tocmai fiindcă există în d-sa autentice vibrații poetice, era bine dacă păstra echilibrul între noțiunile de imanență și cele de transcendență. Căci greu putem înțelege expresii ca cele

de mai jos: geam de dimineți, pagini mari de veghe, cupole de noroc, șire de veghe, stane de slove, bărci de noroc, năvi de vrere, flăcări de mistere, vaduri de neliniști, lespezi de liniști, torțe de mirare, etc.

Dar pentru sensibilitatea sa poetică și pentru belșugul de azur pe care-l revarsă cu tinerească visătorie, suntem siguri că vom mai intâlni acest nume în muzica literelor românești. E. M.

Dr. D. Stăniloae: ISUS HRISTOS sau restaurarea omului. Tipografia Arhidiecezană. Sibiu 1943.

„Seria Teologică“ a valoroaselor lucrări tipărite de Mitropolia ortodoxă română din Sibiu, menite a răspândi lumina adevărurilor creștine în cercul larg al credincioșilor, în timpul din urmă s'a îmbogățit cu un nou volum. E vorba de cea mai recentă operă a binecunoscutului și mult apreciatului profesor Prot. Dr. Dumitru Stăniloae, Rectorul Academiei Teologice „Andreiane“ din Sibiu, intitulată: „Iisus Hristos sau Restaurarea Omului“. Este o lucrare de peste 400 de pagini împărțită în două părți: In partea primă, în cinci capitole, se ocupă de persoana lui Iisus Hristos; iar în partea a doua, în patru capitole, de opera lui Iisus Hristos.

Suntem obicinuiți cu scrisul autorului atât din lucrările D-sale anterioare, cât și din colaborarea rodnică de aproape 15 ani la o seamă de reviste teologice și filosofice din România. In lumea teologică și filosofică D-sa și-a câștigat un loc de frunte, de cinste. Este un loc binemeritat, fiindcă puțini oameni de știință ai ultimului deceniu stăpânesc măestria condeiului în așa fel, încât într'o formă plastică și curgătoare să poată turna conținutul adânc al cugetării teologice și filosofice. In recenta lucrare părintele Stăniloae depășește tot ceeace a creiat până acum.

După cum mărturisește în prefață încearcă să pătrundă în măsura puterilor omenești cu lumina rațiunii taina persoanei și operei Mântuitorului, apropiindu-l cât mai mult de lumea contimporană. O încercare îngreunată dela început prin adâncimea subiectului, care depășește puterea omenească și prin încadrarea lui în mijlocul problemelor de viață ale timpului. Râvna, bogăția de cunoștințe și meditația profundă, armele cu cari a pornit la lucru autorul, au învins greutățile. Fericitul rezultat este apariția monografiei în care printr'o subtilă analiză din concluzii logice se înfiripă măreața personalitate a Fiului lui Dumnezeu, supremă revelație a Dumnezeirii în mijlocul oamenilor. In ea n'avem să căutăm o înșirare de date istorice asupra vieții și activității pământești a lui Iisus, ci o meditație profundă asupra persoanei și operei Mântuitorului cu tendințe de actualizare. Ne aduce pe Iisus în mijlocul nostru, ne face să-l vedem, să-l ascultăm, să-i urmăm soluțiile date în cele mai vitale probleme ale zilei. Actualizarea nu-i știrbește cu nimic natura divină, adevărurile dogmatice fiind cu rigoare păstrate.

Mai cu seamă intelectualul pretențios are în fine o monografie despre Iisus, care să-i satisfacă așteptările din toate punctele de vedere.

Felicităm din toată inima pe învățatul preot Dr. D. Stăniloae pentru marele serviciu adus lumii teologilor și intelectualilor noștri și cauzei creștine în general. L. G. M.

INSEMNĂRI

PROFESORUL ION LUPAȘ, eminentul istoric și academician a fost sărbătorit de curând de către cea mai înaltă instituție culturală română. Prilejul acestei sărbătoriri l-a îmbiat împrejurarea că eruditul profesor a împlinit nu de mult vârsta de șaizeci de ani.

Părintele Ion Lupaș s'a născut în Săliștea Sibiului. După strălucite studii în țară și în străinătate ajunge profesor la Institutul teologic din cetatea de scaun a Mitropoliei Ardealului și-apoi protopop al Săliștei. Remarcabilele lucrări istorice – între cari monumentala monografie a vieții Mitropolitului Andrei Șaguna – l-au impus încă din tinerețe atenției cercurilor științifice. In 1916 Părintele Ion Lupaș e ales membru al Academiei Române, iar în 1919 e chemat să ocupe catedra de Istoria Românilor la Universitarea din Kolozsvár-Cluj.

Azi, câteva zeci de volume de cercetări istorice de cea mai înaltă valoare alcătuesc soclul autorității științifice pe care o reprezintă ilustrul sexagenar Ion Lupaș.

Impunătorul volum omagial, de aproape o mie de pagini, la care și-au dat colaborarea aproape o sută de proeminențe științifice din țară și din streinătate, volum predat Părintelui Ion Lupaș cu pri-

Prof. Ion Lupaş

lejul praznicului dela Academie, cinsteşte dupăcum se cuvine pe celce patru decenii de-arândul a cinstit ştiinţa istoriei, cu probitate şi râvnă preoţească.

VALUL DE INTERES pe care l-a stârnit tricentenarul Cazaniei lui Varlaam faţă de epocala operă a marelui mitropolit îşi arată roadele şi pe tărâm mai larg. Preoţii noştri au început a cotrobăi prin arhivele parohiilor şi prin podurile bisericilor şi a aduna preţioasele vestigii ale trecutului nostru cultural. Azi dintr'o parte, mâine din alta ne sosesc cărţile vechi îmbogăţind colecţia muzeului nostru eparhial.

Dintre darurile făcute în timpul din urmă remarcăm *Calendariu românesc* din 1829 al lui Ştefan P. Niagoe tipărit în crăiasca tipografie din Buda, un *Gromovnic* tot din întâia jumătate a veacului al nouăsprezecelea şi un *Manuscris* latino-german cu diferite informaţii privitoare la starea Bisericii ortodoxe române din Ardeal în veacul al optsprezecelea. Toate trei ne-au fost trimise de P. C. Protopop Toma Ungureanu din Budapest.

Cuviosul Ieromonah V. Bilţiu din Semesnye-Simişna ne-a dăruit *A lui Teofilact tâlcuire* la cele patru evanghelii, iar P. C. Părinte Protopop Zaharie Manu din Dés-Dej un manuscris după Cazania lui Coresi dela 1581, de o valoare extraordinară. Asupra acestui manuscris de pe vremea lui *„Beaclean Gabre“* din anul 1625, vom reveni.

De acelaş preţ deosebit este darul pe care l-a făcut muzeului nostru Dl Ilie Şandru din Idecs-patak-Erdő-Idicel pădure, prin donarea unui exemplar din Cazania lui Varlaam, păstrată până acum în biblioteca sa personală.

N. C.

BERETA LUI NEWTON ŞI D-ZEU. Vechile noastre manuscrise şi tipărituri scrise cu chirice au întrânsele foarte multe prescurtări. Aproape peste tot, de exemplu, numele Mântuitorului: *Iisus Hristos* îl întâlnim sub forma prescurtată de *Is. Hs.* sau *Dumnezeu,* sub forma *Dmdzeu.* Şi nu numai aceste cuvinte, uşor de întregit, sunt prescurtate, ci şi altele, ca numirile lunilor şi altele. *Apsl* înseamnă în Cazania lui Varlaam *Apostol.* Deasemenea *Evglie* = *Evanghelie.* Cazurile când se află aceste cuvinte scrise complet sunt excepţii. Asemenea prescurtări îşi pot avea explicarea pe deoparte în unicitatea lor, dar mai ales în necesitatea de a economisi hârtia, pe atunci articol rar şi de import.

Dar ce explicare acceptabilă am putea găsi astăzi pentru atât de frecventa scriere prescurtată a cuvântului *Dumnezeu?* Economie de hârtie sau timp? Cruţare de energie sau grabă?

Dumnezeu şi alte câteva nume sunt numele mântuirii noastre.

Se zice despre scribii vechi ai Sfintelor Scripturi că atunci când transcriau cuvântul Dumnezeu se spălau pe mâini după fiecare literă ca să nu prihănească cumva nici în acest chip numele cel sfânt.

Iar din viaţa lui Newton s'a păstrat un amănunt cu iz de legendă. Anume, Newton ori de câte ori rostea cuvântul *Dumnezeu* îşi lua bereta din cap. In acest chip învăţatul bărbat al cărui nume este cunoscut astăzi în lumea toată, îşi arată respectul profund faţă de Dumnezeu. Desigur el n'ar fi îndrăznit să scrie numele Domnului grăbit sau schimonosit.

Astăzi cuvântul *Dumnezeu* este mai frecvent în scrisul teologic. De aceea socotim că se cuvine să se adopte cuviincioasa hotărîre ca acest nume, mai sfânt decât tot numele, să fie scris dacă nu cu majuscule, atunci cel puţin întreg.

Numele *diavolului* sau celălalt nume al lui: *satana* niciodată nu l-am întâlnit scris prescurtat. Deşi o anumită *ortografie* spune textual că acest nume se scrie totdeauna cu literă mare, deci *Satan,* în timp ce *„numirile cărţilor sfinte: psaltire, evangheliar, apostol etc... nu se scriu cu literă mare!“* Curios! Nu? Probabil fiindcă sunt sfinte; ne-au sfinţit viaţa şi ne-au fost prin pustia istoriei singura mană cerească, de aceea li se cuvine mai puţină consideraţie decât lui „Satan“.

In concluzie: cuvântul *Dumnezeu,* dacă nu se rosteşte cu înfiorare, cu emoţie sfântă şi cu capul descoperit cum îl rostea Newton, cel puţin să se scrie întreg, ca să nu fie spre sminteală „celor mai mici“.

FL. M.

CĂRȚILE VIEȚII

COLECȚIE ÎNGRIJITA DE P. S. SA EPISCOPUL NICOLAE

Au apărut până acum următoarele volume:

1. G. M. Ivanov: RODURI DIN CÂMPUL EVANGHELIEI. Pg. 140, P. 1·50.
2. Grigore Popa: STILURI DE VIAȚĂ. Pag. 137, P. 1·50.
3. Pr. Ion Goron: TÂLCUIRI. Pag. 141, P. 1·50.
4. Pr. Il. V. Felea: DUMNEZEU ȘI SUFLETUL ÎN POEZIA ROMÂNĂ CONTIMPORANĂ. Pag. 111, P. 1.40.
5. Victor Stanciu: MINUNATE SUNT LUCRURILE TALE! Pag. 162, P. 1·50.
6. Prot. Ion Goron: MEDITAȚII la Evangheliile din Duminecile și sărbătorile de peste an. Pag. 167, P. 1.70.
7. Pr. Il. V. Felea: PAISIE ȘI PAISIANISMUL. Pag. 51, 70 fileri.
8. † Nicolae Colan: MEDALIOANE. Pag. 120, P. 1.50.
9. Prot. Dr. L. G. Munteanu: VIAȚA MÂNTUITORULUI NOSTRU ISUS HRISTOS. Pag. 340. Prețul: P. 2·50.
10. Emil Fiedler: OMUL CEL NOU, în românește de Părintele Nicolae. Pag. 150. Prețul: P. 2·—.
11. Dr. E. Nicoară: LA RĂSCRUCEA VIEȚII. Pag. 100. Prețul P. 1.50.
12. Prot. Dr. L. G. Munteanu: VIAȚA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL. Pag. 248, Prețul: 2·50 P.
13. Prot. Ion Goron: ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU. Pag. 148. Prețul: 2·— P.
14. Arhimandritul Ioan Schakhovskoy: LAUDA ÎNVIERII, în românește de Gheorghe Suciu. Pag. 78. Prețul: 1·50 P.
15. Prot. Dr. L. G. Munteanu: VIAȚA SFÂNTULUI APOSTOL ȘI EVANGHELIST IOAN. Pag. 248. Prețul: 3·50 P.
16. Prot. Ion Goron: CUVINTE CĂTRE PREOȚI. Pag. 112. Prețul: 3·– P.

IN COLECȚIA POPORALĂ

„VENIȚI DE LUAȚI LUMINĂ"

AU APĂRUT PÂNĂ ACUM URMĂTOARELE BROȘURI:

1. Pr. Fl. Mureșanu: DIN VIEȚILE SFINȚILOR, Antonie cel Mare, Macarie Eghipteanul și Efrem Sirul. Pag. 31, P. 0·20
2. D. E. Nicoară: MOARTEA PARINTELUI GRIGORIE. Pag. 30, P. 0·30.
3. Pr. Emil Nicolescu: DIN VIEȚILE SFINȚILOR, Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz și Ioan Gură de Aur. Pag. 31. P. 0·30.
4. Augusta Rubenescu: DREPTATEA. Trei legende creștine. Pag. 40. P. 0·40.
5. V. Gr. Borgovan: TATAL NOSTRU în pilde din viața săteanului român. Pag. 32. P. 0·30.

6-7. Pr. Teodor Ciceu: PRAZNICELE legii noastre ortodoxe. Pag. 104. P. 1·20.

8. Pr. Augustin Faur: O mamă vrednică: ANASTASIA ȘAGUNA. Pag. 38. P. 0·40.
9. Pr. Emil Nicolescu: HRISTOS ȘI TINERETUL. Pag. 32. P. 0·40.
10. Gala Galaction: MUSTAFA EFENDI AJUNGE MACARIE MONAHUL. Pag. 32. P. 0·40.

Toate acestea, precum și alte multe cărți bisericești și literare se găsesc la LIBRĂRIA EPARHIALĂ, KOLOZSVÁR, PIAȚA HITLER ADOLF No. 2.

TIPOGRAFIA EPARHIEI
ORTODOXE ROMÂNE
KOLOZSVÁR-CLUJ

Conducător responsabil:
Iuliu Stămurean

VIAȚA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

APARE LUNAR, CU BINECUVÂNTAREA P. S. SALE EPISCOPULUI NICOLAE

EDITOR ȘI REDACTOR RESPONSABIL: Prof. L. G. MUNTEANU

ABONAMENTUL PE UN AN 15 PENGEI – UN NUMĂR 1·50 P.
PENTRU ROMÂNIA 600 LEI. – UN NUMĂR 60 LEI

REDACȚIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, EPISCOPIA ORT. ROMÂNĂ, PIAȚA HITLER A. 18.
ADMINISTRAȚIA: KOLOZSVAR-CLUJ, LIBRĂRIA EPARHIALĂ, PIAȚA HITLER A. 2.

ÎN ACEST NUMĂR:

PENTRU COLABORATORI

Revista se pune sub tipar totdeauna la 15 ale lunei. Domnii colaboratori sunt rugați să-și trimită manuscrisele până la această dată. Rugăm articole scurte, scrise citeț, pe o singură pagină a hârtiei. Ordinea articolelor e determinată de necesități tehnice, nu de alte considerații. – Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.